
WELLCOME
HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

GEORGII BAGLIVI
OPUSCULA
DUO.

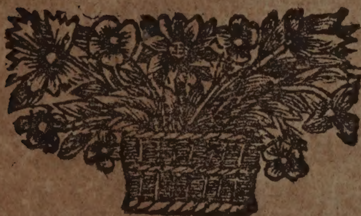
GEORGII BAGLIVI
PHILOSOPHI, ET MEDICI
CANONES
DE
MEDICINA SOLIDORUM
AD
RECTUM STATICES USUM.

Ad

Virum Amplissimum

IO. FRANCISCUM MAUROCENUM,

Oratorum Venetorum apud Clementem XI. Pont. Max.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud FREDERICUM HAARING.
M. DCC. VII.

TYPOGRAPHUS LECTORI.

Huic opuſculo præmiſſus eſt in editione Romana Sanctorii Sanctorii de Statica Medicina liber, quod is Romæ non proſtaret, ceu liqvet ex ſequenti celeberrimi Auctoris præfatione ad Illuſtriſſimum Maurocenum. Ego vero omittendum cenſui, cum ubique

apud Nos haberi possit & ne fraus fiat hujus urbis Typographo, qui Sanctorium novissime typis suis exscripsit.

GEOR-

GEORGII BAGLIVI

ad

JO. FRANCISCUM MAUROCENUM,

Oratorem Venetorum apud CLEMENTEM *XI. Pont. Max.*

PRAEFATIO.

VM multæ, ac variæ rationes sint, Maurocene Orator Amplissime, *quibus Populi, & Urbes longè aliis præcellere, maximamque inter alias gloriam consequi possunt: tum duæ præcipuè in amplissimo & laudis, & dignitatis gradu illas locare consuevêrunt, res nempe à Civibus præclarè bello gestæ; & Scientiarum decus egregiè, atque cum utilitate publicâ ab iisdem assertum. Hinc de Patriâ præstantissimorum Virorum inter plurimos populos contentio, ac pugna orta fuit sæpe numero: Et humilis ignotarum Urbium conditio unius Civis amplitudine, nobilitatis, & gloriæ splendorem sibi comparavit. Quæ cum ita se habeant, quantum aliis praeesse summo jure debet Itala Tel-*

lus armis, & litteris florentissima, cujusque ingentem famam felicitate, ac virtute suorum partam, universæ Terrarum Orbis Civitates æquare nunquam, aut minuere potuerunt. Atque, ut de Viris litterarum gloriâ claris aliqua dicamus, potissimum qui nostris temporibus de re medicâ, & philosophicâ scripsere; cuinam compertum non est ingenium Bernardini Telesii, & M. Aurelii Severini, veræ Philosophiæ, Medicinæ, atque Chirurgiæ Restauratorum? Cui non constant exercitationes, arduique labores Mercurialis, Martiani, Ficini, Benevenuti, Patritii, aliorumque optimis disciplinis eruditorum pro Platonis, Pythagoreorumque sententiis in pristinum restituendis? Et quod primum est, neminem latent inventa Galilei Philosophorum ætatis nostræ Principis; qui ut veterem in litteris Italiæ gloriam tueretur, & confirmaret, res Mathematicas, Astronomiam potissimum, & Mechanicen exornando, philosophandi methodum illam Græcorum, qui Philosophiam cum Mathematicis conjunxerunt disciplinis, primus omnium revocavit, aliisque facem præbuit investigandi interiores naturæ latebras, atque omne Immensum mente, & animo peragrandi. Ut modò præteream Cavalerium, Torricellium, & qui ætate nostrâ floruere Borellum, Malpighium, Redium, Bellinum, aliosque, quorum ope Physices scientia, & Ars medica novis inventis fuit exornata. Quare cum ea ad mentem revoco, quæ

in homine, vel aliis corporibus comperta ſunt; facilè in eam adducor ſententiam, Italos nempè magnâ ex parte illa propriis ingenii viribus adinveniſſe, atque illuſtraſſe. Etenim, ut de uno tantum loquar, Sanguinis tranſitum ex dextro cordis ventriculo in ſiniſtrum per pulmones, ducentis penè ab hinc annis primùm aperuit Realdus Columbus immortalis famæ in Romano Archilycæo Anatomicus, primuſque circulum ſanguinis ſubindicavit; quanquam nonnulli Cæſalpino, & alii Sarpio id adſcribant. Huic rei accedunt quamplurima elapſo ſeculo detecta ingenio, & ſedulitate Virorum illuſtrium Bartholomæi Euſtachii in Archilycæo noſtro olim Anatomici præſtantiſſimi, Falloppii, Acquapendentis, aliorumque, quæ animus hìc non eſt recenſere.

Verum meo judicio majorem fortaſſe gloriam, atque famam ſibi, & Italiæ comparavit Sanctorius Sanctorius Juſtinopolitanus, qui mirum, & inauditum in re medica philoſophandi modum inferens ætate illâ incultâ, corporis motus ad Trutinæ pondus metitus eſt, & definivit. Hic quoniam ſcitè callebat hominum vitam, curriculum eſſe, atque perennem fluxum materiei, varias ex Pythagoræ mente formas ſubeuntis; rem voluit experimento comprobare, inſenſibilemque tranſpirationem ad Trutinam perpendi poſſe primus omnium animadvertit; & exindè veras morborum origines, ac certa ſalubris, & inſalubris vitæ principia magnâ cum hominum utilitate determina-

vit. Ortus est anno circiter 1560. *Justinopoli in postremâ Italiæ Provinciâ, ad inclyta Adriaci maris littora, nobili Urbe, Virisque illustribus clara: inter quos ea jure meritò recenset Andream Græcis in litteris peritissimum, qui Homerum, Theocritum, Aristophanem in latinnm convertit sermonem; & Mutium, qui Ochinum, Vergerium, Centuriatores, aliosque heterodoxos oppugnavit, atque contrivit. Sanctorio autem, inter tot laudes, quibus præfulget, hæc una sufficeret, natum esse sub fælicissimâ Venetorum ditione, qui nempè Terrâ, marique, belli, atque pacis temporibus summos inter Principes clari, rationem Libertatis, & Imperii ita sedulò custodiunt, ut animorum magnitudine, & liberalium artium patrocinio, Athieniensem simul, & Romanam Respublicas Civium virtute exæquatas, Imperii diuturnitate superaverint. Nec laudum postrema fuerit Autorem nostrum floruiße Patavii in Archilycæo inter cætera celeberrimo, ubi medicam artem magnà cum sui nominis celebritate, & Auditorum frequentià docuit, atque immortalem Statices librum exaravit. Hunc ego cum sæpè Medicinæ Tyronibus ex Cathedra commendaverim hoc anno; cumque illum diligenter quæsierint, nec datum fuerit invenire: forte venit ad me Bibliopola Romanus, plurium Doctorum Virorum, qui Sanctorium desiderabant, petitionibus lacessitus, meque rogavit, ut ejus Staticæ, quam Typis committere cupiebat*

ali-

aliquid ex meo systemate de Solidis, sive de fibrâ motrice, & morbosâ adjungerem, novisque notationibus exornarem, quibus posset hac nova editio reliquis elegantior prodire, & locupletior. Ad quod obeundum muneris, cum imparem me agnoscerem, tum ob ingenii tenuitatem, tùm ob incredibiles, quibus distringor, occupationes, diù renui, donec Bibliopolæ precibus, & medicinæ Tyronum Romani Archilycæi motus, ac tandem victus, paucorum dierum intervallo horisque pomeridianis hosce Canones de Medicinâ Solidorum describere, & Sanctorii Statica, cum quâ systema nostrum de Solidis consensionem habet non modicam, apponere non repugnavi. Hac autem omnia cur tuo nomini nuncuparem Maurocene *amplissime, fecit tuorum in me beneficiorum jucunda recordatio; quæ quanta sint, & quam singularis tua erga me benevoleutia, & voluntas, cum de me honorificè loquaris, & sentias, nemini ferè ignotum est. Quamobrem, ut cunctis itidem innotescat, non apud ingratum, atque immemorem beneficia tua eße locata, publico hoc monumento tibi gratias agendas esse existimavi. Debuissem, ut fieri in similibus assolet, tuas in laudes excurrere, sed quis ego qui tantam provinciam aggredi valeam? Quippe nos in te non illud suspicimus tantum clarissimum trium Reginarum Maurocenarum decus, & celeberrimam tot Avorum gloriam ubique terrarum illustrem. Verùm, quæ propria tua laus est, summam*

civi-

civilibus in rebus prudentiam , pulcherrimis ſcientiarum ſtudiis admixtam. Gravitatem praterea tanta comitati, atque humanitati conjunctam; miram in arduis quibuſcumque dexteritatem, ingenium ad omnia felix , integritatem quoque, munificentiam , cateraſque ſingulares animi tui dotes , quibus omnium ſententiâ non familia tua tantùm , ſed Perpetua Venetorum Reipublica ſplendorem & decus addis ; factus Noſtrorum amor, delicia Bonorum omnium. Sed tuas nunc laudes aliis relinquo, quibus meliores dicendi ſuppetunt vires : Meis & ego aliquando ſcriptis , ſi potero, latè, & peramanter dicturus. Interim ut hac tibi noſtra ex aliquali ſigno voluntas comperta ſit ; praclaram edo ſub tuo nomine Sanctorii Staticen , cum noſtris de medicinâ Solidorum Theorematis ; qua, me tacente , omnes apud atates loquentur, quid de te ſenſerim, & quanti te exiſtimaverim, ac ſuprà cunctos avi noſtri Viros coluerim. Neque hac velim dicta putes à me, dum mihi tecum eſt oratio : nam quid te abſentè, & nondum tibi notus de te dicerem, teſtem habeo pra cateris Juſtum Fontaninum Virum eruditione praclarum , tibique ſatis probatum, qui tunc quoque me audiebat; mecumque modo lubens, & ſapius de te laudando, & pradicando contendit. Accipe igitur optime Maurocene *eâ, qua omnium tibi corda devincis, humanitate, hoc Sanctoriani, noſtrique libelli munus , cui ſi locum tribues eos inter libros , qui*

tuis

tuis ab oculis abesse non solent, vigebit apud te aliqua nostri memoria; quoties illos circumspicies, toties animo tibi occurram: tacitus sæpe tecum loquar, meque de tuis esse familiaribus unum, de iis maximè, qui tuo honori serviunt, existimabis. Vale decus Italiæ, & inclytæ Venetorum Reipublicæ. Romæ prid. Nonas Quintiles 1704.

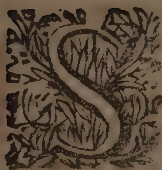
GEOR-

GEORGII BAGLIVI CANONES

DE

MEDICINA SOLIDORUM AD RECTUM STATICES USUM.

CANON I.

TATICEN corporis habere ſine Statice mentis ad benè medendum, benèque vivendum eſt inutile, Æquilibrium inter mentem, & corpus à Medico inveniendum: mentis per Staticen Philoſophiæ moralis; corporis per Sanctorii Staticen. Quippe in horum æquilibrio ſanitas, & vita.

II.

Animi motiones, corporis motus variè afficiunt, & mutant in melius, vel deterius: ut nobis magnus teſtis eſt Sanctorius. Quare qui Staticen motionum animi per moralis Philoſophiæ canones ad Staticen motuum corporis Sanctorianam dirigere, atque accommodare non noverit, diu, & ſalubriter vivere non noverit.

III.

III.

Qui mente agit ſupra vires corporis, ægrotat corpore: animoque ob moleſtam morboſi corporis diuturnitatem indignato, animo tandem ægrotabit: Hinc melancholici, maniaci, impatientes, iracundi, ſimilibuſque animi affectionibus laborantes evadunt, qui ſupra vires, temperiemque corporis, animum nimis abſtrahunt cogitatione. At verum etiam eſt, mentem affectus corporis per Staticen moralis Philoſophiæ corrigere, atque moderari poſſe, ſi velit, & ſciverit. Quanta autem ſit poteſtas, & vis animi motuum, in perſpiratione variè turbandà, ex ſequentibus Sanctorii aphoriſmis certò conſtabit.

Duo ſunt exercitia, alterum corporis, & alterum animi, corporis evacuat ſenſibilia excrementa; animi inſenſibilia magis, & præcipuè cordis, & cerebri, ubi ſedet animus. lib. 5. aph. 14.

Nimia animi quies magis prohibet tranſpirationem, quam nimia corporis; lib. 5. aph. 15.

Exercitium animi & corporis violentum reddit corpora levioris ponderis, efficit velocem ſenectutem, & mortem præmaturam minatur: citius enim ex Philoſopho moriuntur exercitati, quam non exercitati. l. c. aph. 19.

IV.

Mirantur multi Medicos intemperatè vivere,

vere, tamen ſanè vivere. Staticen Sanctorii in uſum ſex rerum nonnaturalium quotidie adhibent, & ſanè vivunt. Quæ artis arcana in inſanum pandere vulgus, nefas eſt: nam Medicis hodiè minor quam par eſt reverentia, & minora meritis præmia. Quod ad me attinet, certè ſemper:

Odi profanum vulgus, & arceo.

V.

Sicuti conſervatio ſanitatis inſtituitur detractione eorum quæ exuberant & eorum additione, quæ deficiunt, habita cognitione per Staticen occulti perſpirabilis uniuſcujuſque; Ita & morborum curatio per eaſdem dirigetur regulas, ſive de proximis, ſive de procatarcticis eorundem cauſis diſſeratur.

VI.

Mirantur multi ſobrios, & temperatos homines, nec diutius cæteris vivere, nec ſalubriter, imò ſæpè vità tolli derepente. Sanctorii Staticen ignorant, nec ſalutis navim in continua ſex rerum nonnaturalium tempeſtate poſitam per ſolida ejuſdem præcepta regunt optimè, ac ducunt; hinc mors præpropera, vel inſalubris vita. Quod Medicis tam facile non contingit, quia Statices ſunt periti.

VII.

Fallitur ignarum vulgus, ſi credit æſtate

morbos vehementius lædere, atque vagari frequentius ob nimiam in esu fructuum intemperantiam. Ægrotant potius homines, quia insensibilem transpirationem æstate copiosiorem aura frigida, diu vel noctu incaute sumpta repente deprimunt, atque coercent: hinc statim febres, catharri, tusses, diarrheæ, aliique per æstatem morbi. Quod vulgus ignarum, & Medici rudes causis longe remotis tribuunt, quia Statices imperiti.

VIII.

Notitia solidorum varie oscillantium, & liquidorum vario motu currentium per corpus animatum, ad doctrinam Statices rite percipiendam maxime conferunt.

IX.

Si Sanctorio doctrina circulationis nota fuisset, quam minori incommodo, ac feliciori ausu Staticen suam conscripsisset?

X.

Statice Sanctorii, & circulatio sanguinis Harvejana sunt duo poli, quibus universa regitur veræ Medicinæ moles, hisce inventis restituta, & confirmata: reliqua potiùs illam exornant, quam augent; præcipuè quando de oraculo naturæ pronunciata non sunt.

XI.

Qui bene noverit æquilibrium inter solida

da oscillantia, & liquida currentia; morbos quamplures rectè curare noverit. Qui que insensibilis transpirationis modum, & quantitatem cum aliorum excrementorum fluxu, atque copià ritè comparare, & æquilibrium, proportionemque invenire sciverit, tutò vel in difficillimis morbis remedia præscribet.

XII.

Aer Romanus sua vitriolico-aluminosà naturà noxius est stomacho, & pulmonibus: Pulmones inficit immediato contactu per respirationem: Stomachum verò per salivam in ipsum ex palatinis, & aliis ex ore glandulis destillantem.

XIII.

Ob id Romani præ aliis populis pulmonum, & stomachi morbis frequenter, & graviter afficiuntur. Stomacho sunt debiles, non benè digerunt, nec nimium voraces sunt; dentium visciditate atque immunditie, aeris vitio laborant. Ex iisque sic affectis, aut stomachi debilitas arguitur hoc in aere familiaris; aut si fortis ille sit, neglecta dentium cura in ipsorum nitore conservando, atque tuendo. Dentium curam habeto ut bene digeras, & diu vivas: Laxatis dentibus, laxantur & Chyloseos Officinæ: hinc mille malorum occasiones.

XIV.

Qui quotidie ſordidos, viſcidoſque dentes habent, licet eos quotidie abſtergeant, ii ut plurimum ſunt ſtomacho debiles, malè digerunt, ore fætent; poſt prandium capite dolent, mæſti ſunt, atque debiles: & ſi ſtudiis, atque negotiis eo tempore dent operam, iraſcuntur, impatientes fiunt, capiplenio cum dolore corripiuntur; ad venerem minus proclives ſunt: generaliter enim ſtomacho debiles, venerei non ſunt, imo potius frigidi, & impotentes. Debiles quoque ſtomacho, naturâ ſunt ſomnolenti; mane vix evigilant, imo nunquam ſomno ſatiarentur matutino, potiſſimum quando veſperi replentur victu copioſiore. Sunt pariter debiles, languidique corpore facie aliquantum pallidi: & quod primum eſt maximè ſomnolenti: & ſi non dormiant quantum ſtomachi debilitas poſtulat, peſſimè habent, morbiſque quamplurimis fiunt obnoxii. Sinendi itaque ſunt ut dormiant, præcipuè ſi pueri ſint, aut Juvenes. Hæc omnia cum dentium immunditie, & viſciditate conjuncta videbis. Potionibus Cafè, Thè, Chocolatæ, ſimilibuſque liquidis ſtomachum recreantibus, ſtatim veluti in ſe redeunt, & ſanantur, deletà malorum nubecula, culpà ſtomachi in caput delatà. Frequentiſſimum id eſt in negociosà Urbis vità, ſive aeris, ſive aulicæ vitæ culpà.

XV.

XV.

Qui nitidos dentes habent, & ore benè olent bene etiam Chylum præparant in ventriculo. Exemplo ſint canes, quorum dentes nitidi ac elegantes, & voracitas incredibilis, ob præpotentem acidi gaſtrici vim, & ob id optimam chyloſin. O quantæ ducuntur inde ad morbos benè curandos indicationes?

XVI.

Qui munditiem, & nitorem dentium curæ habent, gingivas obtinent ſolidas, & hac de cauſà incredibilem dentium fortitudinem; quorum robur à gingivarum robore pendet, & firmo iiſdem coalitu. Cadunt enim dentes, relaxatà gingivà, aut erosà. Laxatur ab immunditie, & inquinatione dentium. Eroditur autem ab acrimonià ſalina liquidorum currentium ad contactum.

XVII.

Qui rebus calidis, dulcibuſque nimium utuntur, & acido-acri ſunt temperamento facilè, & ante tempus laxitate dentium afficiuntur. Baccho, Veneri, rebuſque acidis, atque ſalinis nimium indulgentes, quam male dentibus ægrotant, oriſque fætore. Nitor, & munditia dentium aut ſobrietatis indicium eſt, aut bonæ chyloſeos, aut debitæ in munditia conſervanda diligentiæ.

XVIII.

Animi passiones diuturnæ, negotia gravia; curæ molestæ; studia post pastum; & vehementes animi contentiones, inquinationem dentium pariunt primò, deinde laxitatem eorundem, cariem, dolorem &c. Dictis de caussis stomachi vis in digestione peragenda labefactatur; hujusque in stomacho affectionis indicia per saporem linguæ mutatum; sordidam dentium visciditatem, gingivarum laxitatem, orisque fætorem manifestantur. Si vis de digestione uniuscujusque optimè disserere, respice dentes. Nitor, & elegantia ipsorum, bonam; inquinatio, & labes malam significant chylificationem. Non negaverim tamen, inquinationem illam sæpe nasci à neglectà dentium cura: quæ revera à quovis urbano homine post ciborum usum, atque post somnum negligi non debet; ne culpà corruptorum, & sordidorum dentium in malas incidamus digestiones: prima enim digestio in ore fit, & primum, ac princeps digestionum menstruum ex opinione nostra, saliva est; Saliva nobile liquidum potenter solvens, & penè dicam anima stomachi, anima digestionum.

XIX.

Usu calidorum, acrium, aromaticorum calli pedum summoperè dolent, & exacerban-

bantur: Et quando hi ſine cauſa dolent, ſignificant latentem apparatum regnare in liquidis acrium, acutarum, pungentium, ſalinarumque particularum. Regnant autem acria hæc in ſanguine, vel ob uſum antecedentem acrium eſculentorum, & potulentorum; vel ob ſucci nutritii atque ſpirituum in ſanguine inopiam, conſumptionemque, veneris causâ, aut nimiæ exercitationis mentis vel corporis vel, quod frequenter ſuccedit, culpâ prohibitæ tranſpirationis. Quod de callorum dolore monui, dicas pariter de dolore dentium repente orto ſine causâ. De catharro, ac ſternutatione ob exiguum ſuſceptum frigus, vel auram nocturnam. Hæc nos experientia docet, & continua animadverſio naturæ, atque notatio. Et ſicuti ex naturæ motionibus ars conficitur, ita ex iis, quæ in arte rectè, malève fiunt, conveniens, aut inutilis naturæ motus intelligi poteſt.

XX.

Mors naturalis venit ob ariditatem, exſiccationemque ſolidorum, & ſalſedinem, atque vappiditatem liquidorum. Solidis medetur balneum tepidæ; liquidis verò inſenſibilis tranſpiratio, & cibus boni ſucci ſobriè ſumptus, atque quantum naturæ tenor in ſenectute relaxatus, expoſcit.

XXI.

Via regia eſt à cuti ad alvum, ab alvo ad cutim: mutuæ ſunt & humorum & morborum per eas ſucceſſiones. Torminoſa ventris deſinunt in dolorifica articulorum, & è contra. A veſica ad alvum, ab alvo ad veſicam ſunt pariter ſucceſſiones, commutationeſque; hîc tamen ob vicinitatem; illic verò ob liquidorum omnium generalem quandam, & communem per univerſalia illa filtra deſpumationem. Hinc optimè Hippocrates magnus 6. epid. ſect. 3. & alibi: *Alvi laxitas, cutis denſitas: cutis raritas, alvi conſtrictio.*

XXII.

Qui nimium replentur cibis, ſi poſtea benè dormiant, benèque per ſomnum tranſpirent; non ità facilè ob nimiam repletionem ægrotabunt, ſicuti ægrotarent ſi non dormierint, & non tranſpiraverint. Inter cæteros exemplo ſint Medici, quorum vita perpetua eſt militia, mortis imagine perpetuò afflicta: vivunt tamen ſine morbis, quia ſomni, & tranſpirationis curam habent continuam; ſomni ad benè digerendum; tranſpirationis verò ad excrementa digeſtionum benè deſpumanda.

XXIII.

Qui otioſam, vel negotioſam vitam cum Statice Sanctorii ritè accommodare ſciverit,

raro

rarò ægrotabit, & ſecurus erit longævitatis: Moleſta quidem hæc medica vita eſt; ſed quantum dulcis, ſancte Deus, & immortalis?

XXIV.

Quæ de acido, & alkali, de Archæis, de Nitro-aereo, de acido Pancreatis morborum Domino, ſimilibuſque hypotheſibus garriunt medici, ſunt cognitiones nimis abſtractæ, & generales ad morborum naturam inveſtigandam, & removendam. Quæ verò ex Statice Sanctorianâ liquidorum, excrementorumque: nec non ex æquilibrio ſolida inter & liquida, aliiſque fibrarum effectibus petuntur, e naturæ libris prodeunt, ejuſdemque oraculo confirmantur.

XXV.

Fruſtra curas chronicos, aut acutos morbos per Purgantia, Diaphoretica, Diuretica, aliaque id generis, niſi ſolidorum, & liquidorum naturam ad rectum ordinem reducas. In chronicis fibrarum laxitas in priſtinam reſtituenda ſoliditatem; in acutis verò criſpatura, & ariditas earundem, quibus liquidorum curſus variè intercipitur, atque turbatur. In utriſque enim liquida promptè current, ſi ſolida ſint intenta, quantum neceſſe eſt. Si tamen culpâ ſui liquidum non currit, eidem tantummodò medendum.

XXVI.

Dogma generale: *Qui male digerunt, male transpirant.* Perspiratio insensibilis excrementum est tertiæ coctionis. Quare si benè non fiat prima coctio in stomacho, nec etiam bona erit tertia in partibus: errata enim primæ digestionis non corriguntur à secundà, & tertià. Duo itaque præ aliis sunt Medico cognitu necessaria, primò accurata methodus curandi febres. Deinde doctrina solida de curandis ventriculi, & proximi mesenterii morbis. Quæ si negligantur, vel oscitanter, aut leviter tractentur, Dî boni quam fæcunda errorum soboles inde nascitur, & pessimorum morborum periculosæ nascuntur successiones?

XXVII.

Qui rigidà, & indebità diætà insulsè utuntur, incidunt in morbos, in quos per extremè tenuem victum incidere non posse credebant. Stomachus enim plenus, & vacuus æquè minuunt perspirationem: plenus eam divertit per ciborum corruptionem; vacuus eam trahit oscillando, ut impleatur: eàdem ratione quà vomitus perspirationem impedit, aut divertit, trahendo ad interiora perspirabile. Quis hæc crediderit, nisi Sanctorii Statice nos hæc doceret? Quare æquè noxius est nimius cibus, ac extrema diæta; sed magis hæc, quia partes defrau-

fraudat debità restauratione, in quà consistit vita.

XXVIII.

Perspectam habere velle mechanicen, quâ agunt medicamenta in curatione morborum, difficile est; nisi habeatur notitia Statices Solidorum, & Liquidorum, cognitioque æquilibrii, virium, & resistentiarum inter ipsa; nam quæ de primis remediorum qualitatibus circumferuntur in Scholis, figmenta sunt. Vis, & potestas remediorum in motu, figura, & pondere suorum minimorum residet magis, quàm in pompa qualitatum, & jejuna, atque arida ipsarum activitate. Quod etiam de rerum generatione, corruptioneque hoc anno 1704. Auditoribus ex cathedra in hoc Archilyceo dictavimus.

XXIX.

Non benè conveniunt simul indicationes irritandi eodem tempore solidum, & laxandi liquidum, ut faciunt scioli Medentes; eodem tempore vesicantia, fricationes, sinapismos, ustiones candenti ferro, vellicationesque præscribendo in solidis; & potentia diaphoretica, emetica, aut purgantia in liquidis. Hæ binæ vividæ, atque potentes oscillationes in utrisque disponunt rem ad strangulationem, concretionem, suppressionemque liquidi, morbique incrementum magis, quàm declinationem ejusdem. Æqui-

qui-

quilibrium, & proportio intercedere debet inter ſolida ad oſcillandum, & liquida ad undulandum. Utraque eodem tempore in extremo gradu conſiſtere nequeunt ſine vitæ diſcrimine. Dictum id eſto pro apoplexiis, catharris ſuffocativis, ſcirrhis viſcerum, falſa gravidatione, ſive mola uteri convulſiva, interniſque chronicorum morborum circa viſcera concretionibus: in quibus Dî boni, quanta, & quàm vehementia intùs, foriſque imprudenter eodem tempore propinant remedia ſcioli Medentes.

XXX.

Quantùm doleo, quando video Medicos violentis, acutiſque Diureticis urinam movere velle in chronicis, aliiſque ex infarctu meſenterii, obſtructiſque viſceribus, productis morbis; urinam tamen non venire, ſed magis ſupprimi; & ſi venit, ejicitur quod ejici non debet; imò cum ægrotantis incommodo. Cùm ipſe urinam moveam copioſè, in his caſibus (taceo de morbis qui ſedem habent in ſanguinis maſſà, in quibus juvare poterunt Diuretica) non Diureticis, ſed purgantibus, ex pilulis, electuariis, & apozematibus ſolutivis per intervalla datis, & mihi notis. Quod de urina dico, de ſudore quoque, aliiſque evacuationibus ſentio. Libertas in curſu liquidorum, debitaque in ſolidis laxitas ad ſecretiones liquidorum

rum necessariæ sunt primò, deinde noxiorum evacuatio. Quique horum ignarus est, veram praxeos cognitionem ignorat. Et si quis dixerit, credis nè Diureticis Baglive? credis quantum Medicorum vulgus? Respondeam, minime. Quare non? Respondeam, ipse scio, & opportuno tempore aperiam. Et si quis obstinatè crediderit Diureticis, more quo vulgus Medicorum tumultuariè, & oscitanter iisdem credit; & more pecudum, non qua eundum, sed qua itur in morbis ea indiscriminatim præscribit, ignorantiæ Medici, pœnas luet miser ægrotus. *Sapienti pauca.*

XXXI.

Qui Staticen Solidorum oscillantium, & Liquidorum currentium, vel traditam ab aliis, vel à nobis in libris de Medicina Solidorum, sive de Fibra Motrice, & Morbosa explicatam possidet: ipsam Sanctorii Staticen, atque clavem plurium difficilium morborum naturam reserandi, tollendique possidet. Rectè itaque scripsit Divinus Senex lib. de Diebus Judic. n. 1. *Magnam artis partem esse arbitror de his, quæ rectè scripta sunt, posse considerationem facere, ac judicare; qui enim hoc novit, & his utitur, non videtur mihi in arte multùm falli posse.*

XXXII.

Quid confert populares quasdam, & vanas

nas insani vulgi regulas ad vivendum salubriter tenere, atque ad amussim observare? uti est aquam bibere magis, quàm vinum post ficus. Ficus nominare calidos, melones frigidos. Lactucam, & id generis olera aceto, & oleo condita in fine potiùs, quàm inter initia pastus edere; similesque nugas memoriâ tenere. Si solida immortalis Statices præcepta per sex rerum nonnaturalium examen demonstrata, & confirmata rectè non teneas? Illa sunt figmenta vulgi delirantis, verbaque otiosorum Senum ad imperitos Juvenes; hæc autem naturæ docentis oracula, suorumque librorum perpetui characteres.

XXXIII.

Æstate sudore madere, & auram frigidam captare, pestis est. Manant vi caloris æstivi copiosa ad cutim effluvia, & omnia liquida ad ipsam undulant cum impetu: aura frigida superveniente sistuntur, & ad interiora reflectuntur; hujusque perpetui refluxus causâ statim veniunt febres, aut catharri, lassitudines, diarrheæ, erysipelata, & mille morbi graves, qui per æstatem vagantur. Prætereà qui æstate nimiùm ardent propter calorem externum, vel minùs, aut impatienter calorem æstivum ferunt: aut plenitudine humorum laborant, aut calido prædite sunt temperamento: qui verò tem-

peratè

peratè ſe habent, & calorem ferunt, contrariam prædictis naturam obtinent, & contrariam ad morbos diſpoſitionem.

XXXIV.

Æſtate fructuum eſus, & tuendæ inſenſibilis tranſpirationis neglecta cura, ſunt cauſa malorum: ſed major peſtis ab inſenſibili tranſpiratione ſuppreſſa per auram frigidam noctu diuque captatam. Quod profanum vulgus, Ganeones, & inſipidulæ mulierculæ credere vix poſſunt; credent tamen cùm ſentient morbi flagellum.

XXXV.

Qui ſunt valetudinarii, ſanitate infelices, aſthmatici, & naturâ debiles ob morbum, æſtate beneficio copioſioris tranſpirationis, ſalubriùs vivunt: hyeme verò vix incipiente ſtatim ægrotant tranſpiratione cohibita. Hyeme ad præſeruandum, præter ſobrietatem, tenuitatemque victus, purgationes mediocres per intervalla juvabunt, æſtatiſque tranſpirationem compenſabunt. Hac etiam de cauſa ſcabies, morbique cutis quamplurimi circa ſolſtitia hyemis incipiunt, aut vigent.

XXXVI.

Si autumno vigeat apparatus calidorum, ſalinorum, & acrium humorum; deinde ſupervenit hyems frigida, & nimium aquilonaris; hyeme, vel circa ver vagabuntur

mor-

morbi pectoris acuti, ſcabies, ophtalmiæ, febriculæ catharroſæ, ſimileſque vel alii affectus, citiùs, aut tardiùs, prout æger complexione validus erit, aut debilis, magis, minùſve ſobrius, & viſceris alicujus intemperie affectus, vel non.

XXXVII.

Qui ſobriè non vivunt, cibiſque mali ſucci nimiùm utuntur, debitamque ſalutis curam quotidie non adhibent, ac denique liberæ, & copioſæ tranſpirationis beneficium non obtinent ob cutim naturaliter nimis denſam, nec facilem ad ſudandum: ſi morbis corripiantur, vel lethaliter ægrotant, vel chronicè. Imbibitâ namque maſſâ ſanguinis loco boni chyli vitioſis excrementis, hoc ipſo apparatus naſcitur funeſtorum malorum: quique Medicorum id non benè norunt, non benè mederi norunt. Quàm difficile eſt, & moleſtum mederi hominibus intemperatè viventibus: quàm gravibus, diriſque malis, dum ægrotant, corripiuntur. Quantùm timeo in ipſorum curatione, & quàm libenter curam ipſorum non ſuſciperem.

XXXVIII.

Coctio humorum in laxitate debita ſolidorum, & liquidorum conſiſtit: cruditas verò in contractione, ac veluti confuſione ſtrangulationeque eorumdem. Teſtis horum eſt dira pleuritis; crudelis colica, febris nimiùm

nium ardens. Si solida in his ad laxitatem non venerint, & liquida ad lenitatem, ac veluti laxitatem despumationis, nunquam bene spera. In magno humorum apparatu semper time; nam ægri moriuntur inopinate, licet exiguis, ac veluti benignis febribus laborent. Horum exempla scripta sunt à me quamplurima.

XXXIX.

Quantum exardeo, cum video Medicos indicationes omnes ad corrigendam in morbis, & dulcificandam, ut ajunt, peccantem materiam dirigere; at de correcto humore foris eliminando nunquam cogitare. Quo præcepto spreto, aut neglecto, morbi omnes pessima veniunt successione; quos post longum usum alkalium, testaceorumque, nec non Chinæ Chinæ, cui credulum Medicorum vulgus nimium confidit, non adhibitis per intervalla purgationibus, culpa methodi, non naturæ oriri videmus.

XL.

In liquidis animati corporis manifeste observatur Mechanice chimica digestionum, coctionum, fermentationum, despumationum, exaltationum, præcipitationum. In solidis autem Mechanice cunei, vectis, elateris, funependuli, projectionum, resistentiæ, & oscillationis. In utrisque vero simul junctis certo patent regulæ æquilibrii, pro-

 por-

portionis, centri gravitatis, resistentiarum, pressionum, projectionum; quæ singula ad morbos per Sanctorii Staticen, perque Medicinam Solidorum fibræ motricis, & morbosæ curandos, & explicandos quam belle accommodentur, est incredibile: imo si vera fateamur, utilius certe quam per vulgarium figmenta hypotheseon de Cardimelecho, de Archæo, de acido, & alkali, & de mille Chymistarum hypothesibus, quibus tantopere triumphant, & gloriantur vulgares Medici. Dî boni, quam remota est morborum natura ab hisce nugis!

XLI.

Æquilibrium solidorum, & liquidorum, divisio fibrarum in systema carnearum, & membranearum; vis, origo, effectus, oscillatio, & Mechanice solidorum corporis animati; de quibus, pluribus ab hinc annis in Theatro Anatomico Romano, & ex Cathedra in Archilycæo disputavi primus, & tandem sub titulo Fibræ motricis, & morbosæ, in praxi nostra novem ante annos edita promissæ, publici juris feci, ad assequendam Sanctorii Staticen, & reconditas morborum indicationes eruendas præ aliis hypothesibus utiliores, clarioresque videntur. Et si nostras homuncio Medicus garrire non desinat, quæ garrit, quæque nos scimus, ac de quibus ipsum in literis ad Parisienses

ſienſes monuimus, reſponſiones noſtras cum caſtigationibus debitis habebit quam citiſſime, & acerrime.

XLII.

Primarum digeſtionum excrementa per alvum ducuntur, ſecundarum per urinas, ultimarum per inſenſibilem tranſpirationem. Inter has admirabilis eſt proportio, & æquilibrium; dum altera ex egeſtionibus, vel ſupprimitur, vel minuitur, copioſiori fluxu alterius debet compenſari. Quod ſi non fiat, mutato, turbatoque æquilibrio, morbi veniunt. Hinc arcanæ fluunt, ac veræ ad morborum originem inveſtigandam, curandamque indicationes.

XLIII.

Optime dixit Hippocrates magnus lib. de Diebus Judicat. n. 1. *Plerumque hominis natura Univerſi poteſtatem non ſuperat.* Quod vere dictum eſt ab illuſtri Medicinæ Dictatore; quia revera vivit homo in aere elaſtico, ponderoſo, reſiſtentiarum, & impetus capace, influxibuſque caloris, & frigoris, ſimiliumque qualitatum ſingulis momentis obnoxio; & ob id difficile eſt ei in tam vario aereo liquido, vitam ſine labe ducere, ejuſdemque ſuperare poteſtatem, niſi ſummam adhibeat diligentiam uſu Statices Sanctorianæ inſenſibilem ponderandi tranſpirationem, candemque ad tam perennes, & inæqua-

æquales aeris mutationes ita accommodandi; ne aut nimium cohibita morbos pariat, aut nimium ſoluta, vires ſolvat vitamque; morboſque gignat prioribus contrarios, ſæpe vero occultos, graves, malignos, & quorum aliquando ignoramus naturam, quia ab occulto aeris influxu pendent; & de epidemicis malis vera hæc magis ſunt, quam de vulgaribus, & frequenter vagantibus. Quod dico contra vulgus inſanum, qui perpetuo hæc garrit contra Medicos. Febris maligna fuit, Medicus eam non cognovit, & æger mortuus eſt. Hæc eſt quotidiana per Urbem fabula, dum ægri moriuntur. O vulgus ſtultiſſimum! Ecquid tu Judex eſſe poteris in quæſtionibus, & oraculis artis, quam non poſſides? Ecquid credis dari has febres malignas ab Orbe Lunæ in haſce terras depulſas? Falleris. Nam iſtæ malignitates febriles ex occultis Scholarum qualitatibus petitæ non dantur: ſed Philoſophia chymico-mechanica experimentali teſte ex manifeſtis acidi coagulantis, & acris diſſolventis, aut inflammatorii qualitatibus, vel potius ſubſtantiis deducuntur: quo ex fonte omnium origo malignarum. Ac proinde in fictis hiſce malignitatibus febrium, ac malorum, de quibus garrit vulgus, reſpiciendum magis eſſe ad cauſam febris, quam ad febrim ipſam certo crediderim.

XLIV.

XLIV.

Quid juvat eruditionis pompa? Quid elegantia sermonis, & fucus? Quid lunatica methodus curandi morbos per secreta Ciniflonum ab Orbe stellato, & ab Orbe Solis petita? Quid inanis plurium scientiarum, atque linguarum ostentatio in Medico? Si perspectam non habet arcanam, reconditamque vim motuum solidorum, & liquidorum, æquilibrium inter ipsa; unde origo vitæ salubris, & insalubris; nec non fundamentum Statices Sanctorianæ? Quam multi ab hoc securo veræ praxeos portu distant adhuc, & in tempestoso errorum, falsarumque hypotheseon pelago jactantur miserrime, magno ægrotantium detrimento. Prudenti pauca.

XLV.

Coctio in morbis non tantum, consistit in despumatione morbosæ materiei, ejusdemque à bonis liquidis separatione; verum etiam in debita laxitate canalium, & fibrarum oscillantium, si morbi sint acuti; si autem chronici in tono earundem naturali, & intentione elateris debita. In acutis namque crispatura, & potens oscillatio viget in solidis; in chronicis vero laxitas, & atonia. Sæpe hujusmodi laxitas, & atonia morbosa desinit in tabem viscerum, sive hectico-

cachecticam eorum intemperiem, culpa solidi magis, quam liquidi. O quam reconditæ sunt, & occultæ hujusmodi viscerum tabes! O quam pauci Medici eas dignoscunt, & quam pauci curare sciunt. Diuturnæ hypochondriorum, scorbutorum, hysteriarum, morborumque mesenterii affectiones in eas desinunt, emortuo in fibris ob morborum diuturnitatem elatere, & æquali robore; hinc macies, febriculæ purulentæ, lassitudines, syncopes frequentes, inappetentiæ, tandem soluto naturæ tenore mortes veniunt. De tabe viscerum peculiari dissertatione tractabimus quamprimum, potissimum in libro de *Medicina Agonizantium*, in quo Medicos hortamur, & nova nostra methodo docemus atque monemus quomodo subvenire debeant ægrotis in ultimo agone constitutis; ut si possibile sit ex divina arte nostra salutem valeant recuperare. Semper enim nova perquirenda sunt, semperque cogitandum de Juvandis ægrotis in ipso etiam agone, & ultima rerum desperatione. Qui hæc neglexerit, veros indicationum fontes neglexerit.

XLVI.

Ex Statices Sanctorianis experimentis vomitus summopere impedit transpirationem, quia retrahit ad interiora transpirabile. Si

facit

facit id potens oſcillatio fibrarum ſtomachicarum per vomitum, evacuando foris materiam: quanto magis idem efficiet oſcillatio vehemens, vel inflammatoria, vel dolorifica aliorum viſcerum cùm febre, vel ſine ea, ad quas oſcillationes non ſuccedunt evacuationes materiei, ut in vomitu! Imo à corporis habitu retractis ad interiora liquidis, & ad oſcillantem locum vim facientibus, concreſcunt ibidem, ardent, æſtuant, atque ad tumores, ſcirrhos, inflammationeſque diſponunt ægrotantem. Ars tamen ab affectis in oſcillatione locis, evacuando divertere poteſt materiem per veſicantia, cauteria, ſinapiſmos, ſcarificationes, & ſtimulos omnis generis; quæ quidem non ſunt Galeniſtarum figmenta, aut ſomnia, ut Helmontiſtæ arbitrantur; ſed naturæ docentis, ac præmonentis oracula, & voces.

XLVII.

Præter externum frigus duo ſunt quæ præ cæteris tranſpirationem turbant, & ad interiora retrahunt: unda liquidorum velociter currentium, & unda ſolidorum fortiter oſcillantium verſus aliquam partem; proinde diarrhœæ, dolores interni, morbi interni diuturni vehementer & nimium diſtrahunt perſpirationem; imo etiam omne id quod æquilibrium turbat inter fluxum, & reflu-

xum liquidorum, & inter ſolidum oſcillans, ac liquidum currens.

XLVIII.

In hoc te exerceto, ut cognoſcas in morbis an æquilibrium mutatum inter ſolidum oſcillans, & liquidum currens, ſit culpa liquidi, aut ſolidi, vel utriuſque ſimul. An æquilibrium mutatum in ordinem redigendum ſit per remedia externa, fricationes nempe, balnea, unctiones, uſtiones, exercitationes, muſicen, navigationem, venationem, tripudiationem, peregrinationem, amicorum ſuavem, & gratam converſationem, perpetua ruris, ſive campeſtris atque montani aeris oblectamenta, diuturnam equitationem, perpetuam cum ruſticis terram arantibus conſuetudinem ad reſpirandum nobile nitrum, è telluris magnæ matris viſceribus vomere ruptis recenter exhalans, ſtimulantia univerſalia, vel particularia; an vero per remedia interna, an per utraque ſimul. Quæ qui recte tenet, veras morborum quamplurium indicationes curativas poſſidet, aliter minime.

XLIX.

Diſcrimen eſt inter Leges Staticas ſolidorum, & liquidorum pro vario diſcrimine morborum; ſtatim ac ægrotat homo, tenor legum Staticarum turbatur ſtatim, atque muta-

mutatur, & varia ſors naſcitur, tam in perſpiratione inſenſibili, quam in excrementis aliorum filtrorum. In chronicis ſolida, & liquida undulant, & oſcillant ad viſcus, in quo vis eſt, & anima morbi; nam fere ſemper in chronicis organi læſio adeſt, & ſi non eſt, diuturnitate mali tandem ſuccedit. In acutis, quoniam oſcillatio ſolidorum, & undulatio liquidorum eſt vehemens, & univerſalis, prout altera ex hiſce ſuperaverit alteram, varia pariter naſcitur conditio inter leges Staticas ſecernendorum tam ſenſibilium, quam inſenſibilium; & hinc ex acutis, alii ſolvuntur per criſin excrementorum graviorum per alvum, alii minus gravium per urinam; alii denique tenuium, ac volatilium per inſenſibilem tranſpirationem.

L.

Quantum doleo magne Hippocrates, tuque conditor artis inclyte Eſculapi, cum video Medicos ſtatim ac obſervant mulierculas menſtruorum corripi ſuppreſſione, & inde ventre intumeſcere, ac ad molam ventoſam uteri, ſive hydropem ſiccum ejuſdem, ſive vulgo falſam graviditatem pervenire: ſtatim inſtituta pluries maleſana, & à nobis minus probata ſanguinis miſſione, eiſdem diu præſcribere amara, calida, ape-

rientia, myrrhata, castoreata, & alia id generis, quæ sanguinis menstruum fluxum promoveant: donec tandem augescente magis, quam declinante malo, res desinat in cancros, scirrhos, aliaque difficilia uteri mala. Doleo quidem, nam hæc adhibent indiscriminatim in omnibus mulierculis, & omnibus pene ipsarum morbis, nullo ante facto examine, an iracunda sit mulier, an placidis prædita moribus; an arida, siccaque, an vero mollis, & succiplena; an morbis animi laboret, nec ne; Quinam sit elater in solidis, quæ acrimonia in liquidis, quod æquilibrium in utrisque. Quo facto examine à nobis, eisque curatis more, quo hydropes siccos ventris curare solemus per emollientia, crispaturam mulcentia, indignationem liquidorum lenientia, aliaque nobis nota, & usu probata; & ventrem detumescere, & menstrua fluere videmus, ipsasque ægras stupentibus adstantibus sanitatem recuperare. Felicem Medicum qui reconditas morborum successiones noverit, & Abacedarium naturæ per analogismum loquentis optime didicerit. Qui hæc non habet, non credat se clavem habere curandorum morborum.

LI.

LI.

Libera tranſpiratio debilem facit corporis conſtitutionem, ſed ſalubritate compenſatur: Difficilior contra robuſtiorem naturam, ſed ad morbos procliviorem. Hæc omnia complexus eſt medicinæ Dictator Hippocrates his aureis verbis lib. de morbis: *Quibus corpus probe tranſpirat, ii imbecilliores, & ſalubriores exiſtunt, prompteque ad ſanitatem reſtituuntur. Quibus corpus male tranſpirat, ii priuſquam ægrotent robuſtiores, cum vero in morbos inciderint, difficilius reſtituuntur.* Miror ſane quomodo Sanctorius hanc duplicem de tranſpiratione ſententiam neque citarit, neque ſe vidiſſe ſaltem aſſeruerit. Vel cum idem divinus Senex ait 6. epid. ſect. 3. *Cutis raritas alui conſtipationem efficit, cutis coarctatio carnium auctionem; ventris torpor omnium conturbationem, & vaſorum impuritatem.* Sed ex dictis fiat Epilogus legum Medicarum.

EPI-

EPILOGUS LEGUM MEDICARUM.

LII.

IN Theorices quæſtionibus agitandis Sanctoriani, & Harvejani, at in veris ſenſibus practices, & naturæ morborum eruendis Hippocratici, & Duretiani præferuntor.

LIII.

Sophiſtarum captionibus abſtinento, curandi leges ab Hippocrate Dictatore petunto. Contra perſpectam veritatem ingenium ne contendunto.

LIV.

Verbis perſpicuis communibuſque loquendi formulis à natura morborum dictatis utuntor. Atque dum ratio cum oraculo naturæ pateſſit, de argumentorum forma, ſophiſtarum exemplo, ne laboranto.

LV.

Prius in thesibus, quæ in natura per ægrorum morbos loquente, & per symptomatum characteres se pandente fundamentum habent, deinde in hypothesibus exercentor.

LVI.

Argumentum satis explosum ne regerunto, neve obstinanto, ac si diutius contendere libessit, aliunde petunto.

LVII.

Objectionibus responsione solida renituntor; si desit, honestius tacento.

LVIII.

Si legum medicarum repugnantia nulla fuat, communes medicinæ regulas opponunto: si nec escint, primo vetustum jus ex Hippocrate, deinde dogmaticas, & rationales sententias à Græcis, Arabibus, & Latinis Medicis mutuantor.

LIX.

Penes Hippocratem summa potestas esto. Ad eundem cuilibet provocare jus esto. Et si quid in his legibus obscurum, perplexumve fiet: Communi Hippocraticorum, consultis peritioribus inter Medicos, more Majorum interpretandi, supplendique jus esto, & in perpetuas Medicinæ tabulas redigitor.

LX.

Qui ſecus faxint, nec in Theorice Sanctoriani ſint, & Harvejani ad leges mechanicas ſolidi, & liquidi: In Practice Hippocratici, & Duretiani, Blaterones habentor, Doctorum coetibus excluduntor, erroribuſque ſuis perpetuo torquentor.

F I N I S.

GEORGII BAGLIVI
PHILOSOPHI, ET MEDICI,

DISSERTATIO
VARII ARGUMENTI,

Potiſſimum vero de Progreſſione Romani terræmotus ab anno MDCCIII ad annum MDCCV. De Syſtemate, & uſu motus Solidorum in corpore animato. De Vegetatione lapidum, & analogiſmo circulationis maris ad circulationem ſanguinis.

Ad

PETRUM HOTTON
Medicum Doctiſſimum.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud FREDERICUM HAARING,
M. DCC. VII.

PETRO HOTTONO

Medico Illustri in Academia Leidensi,

GEORGIUS BAGLIVUS

Medicus in Academia Romana.

SCRIPSISTI ad me sæpe *Hottone*, ut si quid mihi superesset otii à quotidianis curandorum ægrorum studiique medici occupationibus; illud in describenda eorum, quæ ab anno MDCCIII ad annum MDCCV occasione Romani, vicinarumque Urbium terræmotus circa rerum naturalium effectus contigerunt, historia libenter impendam. Ad quod obeundum muneris licet angustiæ temporis, & molestæ praxeos cura me removeant; tamen ut tibi morem geram, cui ob summam erga me fidem ac benevolentiam summopere debeo, facile profecto aggredi rem, & breviter de singulis te monere his diebus decrevi. At quoniam per id temporis, quo hisce in regionibus perdurarunt terræmotus ad præsentem usque diem, multa mihi ex-

periri contigit, ac meditari circa Solidorum corporis animati vim, poteſtatem, & uſum juxta Syſtema noſtrum, de Solidis; & multa quoque circa curioſum de vegetatione lapidum argumentum; non inutile putavi eadem huic adjungere diſſertationi, majoriſque claritatis gratiâ eandem tres in partes dividere: In quarum prima ea, quæ ad progreſſionem Romani terræ motus à Kalendis Martiis anni MDCCIII. ad Kal. Martias anni MDCCV. pertinent dilucide enarrabimus. Secunda vero complectetur plurima de Solidis animati corporis eorumque effectibus, ac uſu ad bene vivendum, morboſque curandos; ſive ad illuſtrandæ medicinæ theoricen ac practicen. Ultima demum aget de iis, quæ ad vegetationem lapidum ſpectant varioſque ſubmarinorum & ſubterraneorum effectus, maxime vero de analogiſmo circulationis maris ad circulationem motuſque ſanguinis in microcoſmo. Quæ ſi tibi arridere cognoverim, me profecto impenſi laboris & adhibitæ in iiſdem diligentiæ non pænitebit. Sit itaque,

CA-

CAPUT I.

De progressione Romani terræmotus à Kalendis Martiis anni MDCCIII *ad Kal. Martias anni* MDCCV. *cum Historia morborum, & Epidemiæ constitutionis, quæ his annis regnavit Romæ; & Historia quamplurium naturæ effectuum per id temporis ibidem observatorum.*

Quæcunque scripta sunt à nobis de Romano vicinarumque urbium, terræmotu anno infelicissimo MDCCIII, ea continent tantummodo historiam duorum mensium Januarii, & Februarii: quæ vero dictis in locis ab eo tempore ad hanc diem contigerunt, *Hottoni* suavissime, breviter enarrabimus. A magno terræmotu diei 14. Januarii & 2. Februarii anni MDCCIII Romæ alius vehemens, ac periculosus non est auditus, si excipias momentaneum aliquem tremorem, ac pene insensibilem usque ad diem 18. Aprilis ejusdem anni: quo die dum Pascha celebrabatur mane hora 13. circiter Italica terra tremuit, sed non ita vehementer ut ante bis fecerat, verum cum civium mærore, terroreque. Denique die 25. Maji hora quinta noctis id est 5. ab occasu solis dicto anno ultimus auditus est terræmotus, quæ profecto vehemens, succutiens, & fere

accedens ad illum diei 2. Februarii MDCCIII. ut ipſe, qui domi eram, & ſervus præ metu jam fugere cæperat, obſervavi. Ab hoc tempore uſque ad præſentem Januarii menſem anni MDCCV. non eſt alius, ſaltem vehemens atque publicus, Romæ obſervatus terræmotus.

In vicinis vero Latii locis, nec non apud Sabinos, Marſos, Samnites, alioſque Regni Neapolitani conterminos Incolas, apud quos ingentia damna bini magni terræmotus produxerunt, non ita ſe res habet: nam plures ex illis adhuc etiam tremunt, imo vehementer, & cum civium, domorumque detrimento. Circa Interamnium, Spoletum, vicinaſque iiſdem urbes etiamnum terræmotus durant, ac fere continui ſunt: & die 20. Maji MDCCIV. duo vehementes ibidem ſuccutierunt terram cum non exiguo incolarum terrore: vehementiſſimus vero fuit Spoleti viciniſque locis die Feſto S. Petri hora 23. anno MDCCIII. Imo plura etiam loca, quæ in hiſtoria noſtra terræmotus numeravimus uſque ad præſentem Februarii menſem MDCCV. adhuc tremunt, nec quieta terra eſt. Auditus quoque eſt aliquibus in locis terræmotus die 2. Julii MDCCIII. In portu Genuæ mare receſſit à littore per horæ ſpatium, non exiguâ diſtantiâ; poſt quem receſſum leviter tremuit Genua, &

Car-

Carmaniola in Pedemontanis. Die 13. Maji MDCCIII. hora 17. fuit iterum Genuæ terræmotus. Circa ſeptimum Decembris diem MDCCIV. prope mediam noctem tremuit Bononia, & Florentia. Menſe Januarii hujus anni MDCCV. die 20. hora quarta noctis ſequentis ab occaſu ſolis facta eſt conjunctio media Martis, & Saturni in grad. 29. min. 38. Arietis; qua nocte levis eſt auditus Romæ terræmotus à plurimis civibus, potiſſimum hora 9. ab occaſu ſolis. Ab eo tempore uſque ad præſentem diem 31. Januarii, quo ſcribo, nunciatum eſt, Neapolim bis fortiter tremuiſſe, fortiter etiam atque pluries ſpoletum, & loca vicina, Ariminum, atque alias urbes Italiæ. Venetiis Romam ſcriptum eſt hac hebdomada ultima Januarii urbem & caſtrum S. Mauræ Inſulæ in Epiro, quam Latini dicunt Leucadiam ſeu Neritum fortiter tremuiſſe elapſis menſibus cum non levi damno & civium, & domorum. An aliæ vicinæ ibidem urbes tremuerint, ignotum adhuc eſt.

Hîc autèm cum inciderit ſermo de nuperrimo terræmotu Neapolitano, non inutile reputavimus hiſtoriolam ſubnectere maximi terræmotus Neapolitani anni MDCLXXXVIII. Anno MDCLXXXVII menſe ni fallor Aprilis noctu leviter tremuit Neapolis ac ſine damno urbis. Anno autem

MDCLXXXVIII. die Sabbati quinto Junii, Vigilia pentecostes, hora 21. Italicâ, quo ipse ibidem degebam, fortiter ac vehementissime tremuit cum magno domorum, & civium damno pulcherrima Urbium, amænissimaque Neapolis. Collegium Jesuitarum vulgo *Giesu novo* maximam passum est ruinam, ejusdemque Ecclesiæ pulcherrimus, ac maximus fornix à Lanfranco egregie depictus totus omnino corruit & universa Ecclesia fere fuit fracta ac devastata: mortui in ea plures sunt. Cecidit pariter vetustissimus arcus Templi Castoris, & Pollucis, qui erat in atrio Templi SS. Apostolorum PP. Theatinorum; ubi cum forum sit rerum venalium plures à ruinis fuere oppressi. Ecclesiæ S. Dominici Majoris, & aliæ PP. Carmelitarum Discalceatorum, S. Gaudiosi Monialium, S. Martini Carthusianorum ad castrum S. Elmi, & aliæ innumeræ ruinas ac rimas passæ sunt. Palatia ac domus infinitæ rimis, fissuris, ac ruinis vexatæ fuere; adeo ut paucos post dies tota urbs trabibus suffulta apparuit. Die sequenti denuo tremuit Neapolis hora 9. domusque debiliores ruinas passæ sunt. Ab eo die tremores terræ per intervalla sunt auditi ferme per duos menses; at sine urbis damno. In urbe Vico sexdecim milliariis Neapoli distante mons apertus est. Beneventum eodem die

5. Junii,

5. Junii, eademque hora 21. fere totum est dirutum. Cerretum, Matalona, oppida satis ampla domus Carafensium omnino diruta. Civitas Arriani, Morabella, aliaque quamplura circum Neapolim loca maxime læsa sunt, atque vastata. Vesevus ante tacitus ac silens flammas vomere, mugire, & strepere post terræmotum cæpit; sicque lachrimabilis pulcherrimæ urbium casus vicinorumque locorum finem habuit memorabilem.

Et hæc est deplorabilis historia omnium terræmotuum, qui à mense Januarii anni MDCCIII ad Kal. Martias anni MDCCV his in regionibus sunt pervagati: nec adhuc ipsorum est finis, nam plura loca etiamnum tremunt, celebrisque urbs Spoletum post 20. diem Januarii hujus anni tremuit fortissime. Quando autem omnium finis erit ultimus soli Deo, qui facit terram tremere voce sua, notum est ac perspectum. Reliquum est autem, quod ad rem Medicam pertinet, ut breviter narremus, quæ hoc terræmotuum tempore circa constitutiones aeris, morbos multigenos, variosque naturæ effectus apud nos contigerunt.

Tempus vernum anni MDCCIII fere totum fuit australe, & pluvium cum moderato frigore; æstas vero sicca, & in calore temperata. Fructus omnes telluris hoc anno

uberiores quam aliis ante annis fuerunt. Triticum, oleum, vinum ſummopere abundarunt: quod ſerio omnes animadvertimus: quaſi interiore telluris parte à terræmotibus veluti cribrata, ignis ejus centralis, & nitrum congenitum veluti exaltata, ac cohobata ad fructuum fertilitatem maxime contribuerint.

Morbi qui toto anno MDCCIII fere ſtatim poſt terræmotus regnarunt, fuere præ cæteris Ophtalmiæ, Scabies, Herpetes ſpurii, Febres meſentericæ, ac duplices tertianæ Romæ incolis familiares; & circa autumnum ingens numerus variolarum: plurimæ quoque Apoplexiæ, morteſque repentinæ, quæ nonnullis abhinc annis redditæ ſunt familiares, & quaſi quotidianæ. Quod vero animadverſione dignum fuit, incipiente vere anni MDCCIII cæperunt quoque affectus pruriginoſi, ſcabioſi, herpetici cum puſtulis, cruſtis, & cutis fæditatibus; opthalmiæ quoque, ſimileſque affectiones ſalino-acres & calidæ tanta in copia, ut pauci numerarentur in urbe qui tali labe eſſent immunes. Ad placandam iram Dei in hiſce terræmotuum calamitatibus omnes omnium ordinum, ætatum, & conditionum homines, etiam cum aliquali ſalutis diſcrimine, jejunium quadrageſimale peregerunt; qua occaſione imbibita ſingulorum maſſa ſanguinis

guinis sale acri, muriatico, & fæculento ex salitis piscibus, oleribus, & fædo leguminum, boletotum, castaneorum, ficuum siccorum, similiumque melancholicorum usu elicito nemini mirum si ad hujusmodi scabiosam epidemiam magnam dederit occasionem. Non negaverim tamen exhalationes veneficas acres è tellure terræmotuum causa emanatas, fuisse præcipuas occasiones, ut incolarum Romæ sanguis acrimonia salina exacerbatus in fædam cutis pruriginem finierit. His accedit mæror, pavor, & horror in singulis civibus ob publicam calamitatem conceptus, necnon ob privatum cujuslibet tum vitæ, tum rei familiaris discrimen, vel discriminis metum: quæ singula quantum corrumpere atque turbare sanguinis massam valeant, testes sunt morbi innumeri qui in obsidione urbium, vel pestilentiæ tempore ob simplicem metum, aut publicum horrorem magna in copia, & modis lædendi insolitis vagantur, & regnant.

Autumno ejusdem anni MDCCIII. cæperunt variolæ, & morbilli regnaruntque copiose: erant autem non valde graves, nec mali moris: confluebant tamen; & licet plurimis superveniret diarrhæa, bona erat nec periculosa, quod etiam aliâs observavi in variolis: unde in apparatu pravorum humorum cum variolis, si diarrhæa venit, non

ſemper noxia eſt, ac moleſta. Sed quando variolis ſupervenit ſpirandi difficultas, ſemper mala eſt: qua de cauſa nihil magis obſervo hiſce in morbis, quam reſpirationem: bona enim reſpiratio ſemper bonum indicat: cum vero ipſa lædi incipit reddique difficilior, ſemper time: nam tunc variolarum materies oſcillatione naturæ contraria ruit inclinatque ad pulmones; in quibus facta metaſtaſi, morbique ſede firmata ſtrangulat, ſuffocatque. Id autem obſervavi anno MDCCIV menſe Auguſti, quo novus portus ad ripam Tyberis vulgo *Ripette* ad Mauſolæum Auguſti, & ædem S. Hieronymi nationis Slavorum, & Dalmatarum magnifice exſtructus eſt, & in nobilem à fundamentis molem exornatus à viarum Curatoribus, & Præfectis riparum Tyberis; vidi inquam in puero ſeptem annorum ætatis, laborante variolis, cui ob earundem ad interiora raptum, ac regreſſum, ſive repentinam exſiccationem lethalis pene ſpirandi difficultas ſupervenit, cum magno ſalutis diſcrimine. Ut materies denuo, ac citiſſime ad cutis ambitum revocaretur oſcillatione morbo contrariâ; juſſi ſtatim ut totum fere corpus lanceola ſcarificetur & appoſitis cucurbitulis hinc inde ſanguis educatur ad libras duas; quo educto involutus fuit puer linteis calidis, diſpoſituſque ad dormiendum. Mane

tota

tota cutis oblinita eſt Oleo Amygd. dulc. mixto cum Spiritu Salis Armoniaci ad procurandam quam cito ab interioribus ad exteriora varioloſæ materiei eruptionem, ac recurſum, uti evenit feliciter; erumpentibus namque denuo variolis copioſe & bene, imminuta ſtatim eſt ſpirandi difficultas & puer optime convaluit. Multi acu aurea variolas pungunt, ut educatur pus, ne longiori mora nimium rodat cutim, & turpes poſt ſe, atque moleſtas foveas relinquat. Quod de variolis ad interiora recurrentibus, moxque per artem ad exteriora revocatis notavimus, intelligi quoque poterit de petechiis, aliiſque papulis cutaneis in malignis febribus, eadem nempe methodo ſcarificationum, & unctionum curari.

Anno MDCCIII menſe Novembris flare cæperunt auſtri cum pluvia & ſubſequens hyems non multum frigida fuit, ſed æqualis quoad temperiem caloris & frigoris, inclinavit tamen fere ſemper ad auſtrum. Ver totum anni MDCCIV fuit pluvium quaſi ad Kal. Julias, quamvis antecedens hyems & temperata eſſet & non multum imbribus madida. Æſtas anni MDCCIV à Kal. Juliis ad nonas Octobres perpetuo ſicca fuit & ſine pluviis, verum non exurens nimium & ardens. A nonis Octobribus uſque ad præſentem Februarii menſem quo ſcribimus ingentes,

gentes; continuæ, ac copiosæ ceciderunt pluviæ flantibus semper austris, ipsaque hyems novi anni MDCCV. non multum rigida est, nec gelu exasperata: pluviæ tamen adhuc durant, maxime post conjunctionem Saturni & Martis in Ariete 20. Januarii factam, ut supra notavimus: quando autem pluviarum finis erit, ignotum. Toto hoc anno MDCCIV usque ad præsentem Februarium durarunt in finitimis regionibus terræmotus, nec adhuc terra quieta est. Quod ad morbos attinet proxime elapsi anni, sporadice ipsi regnarunt, mortesque repentinæ quamplures Romæ incolas corripuerunt: regnarunt febres mesentericæ, mihi dictæ quam plurimæ huic climati maxime familiares; quibus mea methodo obviam ivi feliciter adhibitis fomentationibus ventris nec non jusculis digerentibus, cichoreo scilicet sem. citri, radic. graminis, aliisque intybaceis simul coctis, purgantibus per intervalla materie jam digesta & cocta propinatis, tenui victu instituto, relegatisque malesanis testaceis, pulveraceis, & hujusmodi nugivendulis alkalicis calcinatis ac fixis, utpote nimium noxiis in simili febrium genere, ut in operibus nostris fuse animadverti: & quantum cuperem ut ignota hæc mesentericarum febrium provincia, & arcana methodus easdem curandi magis magis-

que excolatur, illuſtretur, perficiaturque, ne tali alkalium uſu, & barbara & damnabili Chinæ Chinæ propinatione, plures in Orcum, vel in incurabiles morbos præcipitenter. Sed veniet forſan clara dies, quæ veritatem hanc poſteris aperiet, nec me ſomnia, & fabulas hominibus venditaſſe manifeſtabit.

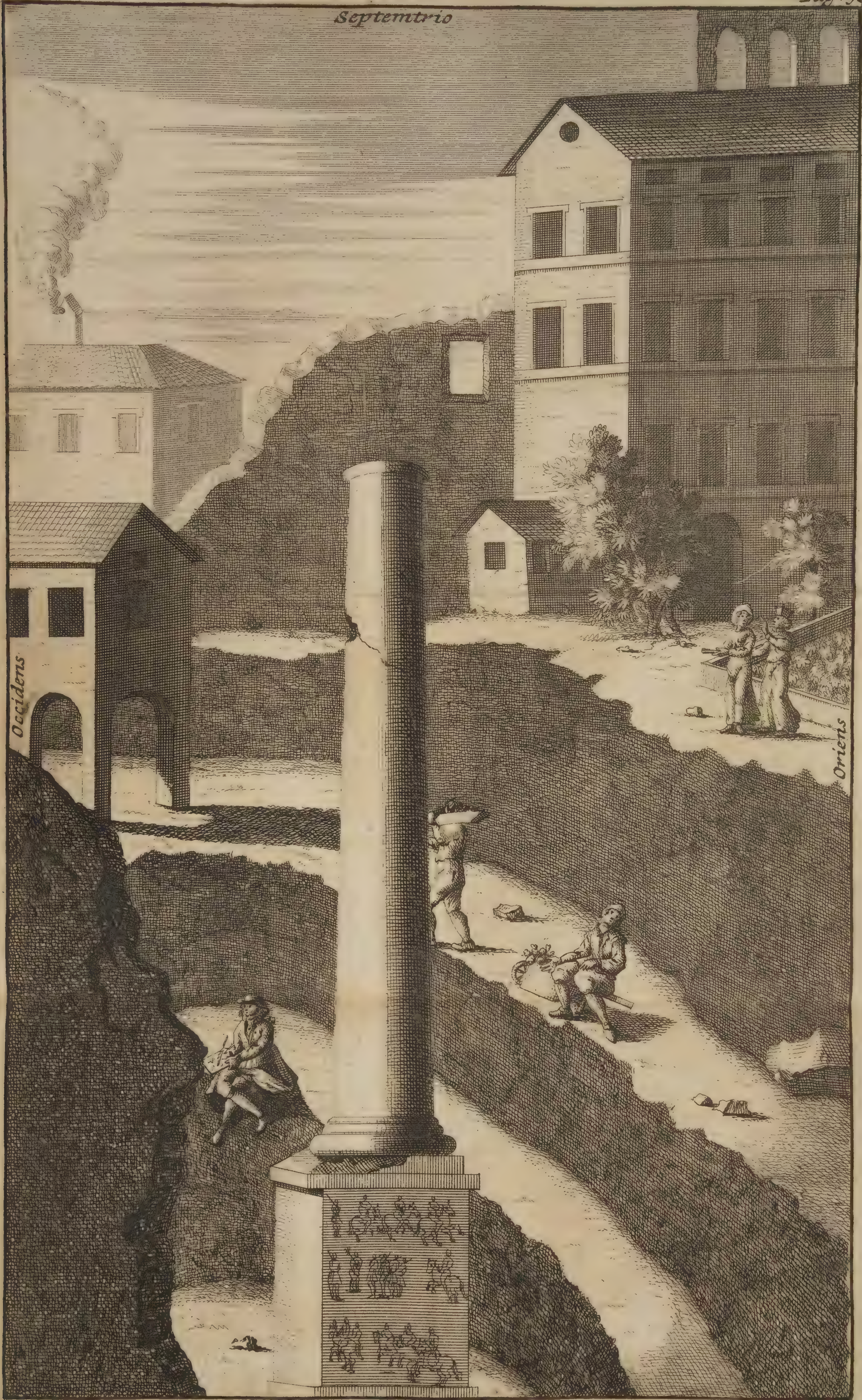
Memorabilis pariter fuit annus MDCCIII ob inſigne, ac Cæſareum Latinæ Majeſtatis monumentum Romæ primo detectum. Ejuſdem enim anni menſe Novembri magna cum litteratorum lætitia reperta eſt Columna Antonina omnibus ante ſeculis ignota in hortis Collegii PP. Presbyterorum vulgo *della Miſſione*: quod quidem Collegium, ſive domus Patrum Miſſionis poſitum eſt ad latus dextrum magnæ Curiæ montis Citatorii, octo circiter abhinc annis ab Innocentio XII. P. M. extructæ, ea potiſſimum parte, qua deſcendimus ad vicinum Monaſterium Virginum Veſtalium Campi Martii, & veteres domus Medicæorum. Hujuſmodi igitur perantiqua, & nobilis columna unico atque integro marmore conſtat, coloris variegati & rubris maculis intermixti, quod marmoris genus, quo etiam obeliſci conflantur, Syenitem Latini vocant, quod à Syene celebri Urbe Thebaidos veniat, teſte Plinio lib. 36. c. 8. Ratione ſuæ lon-

longitudinis, & craſſitiei omnium Urbis columnarum eſt maxima, earum nempe quæ unico conſtant marmore, nam binæ cochlides Trajani, & M. Aurelii Antonini, utpote ex variis marmorum fragmentis coagmentatæ, hîc non numerantur. Alta itaque eſt nova hæc columna pedibus L ſive palmis Romanis LXVI circiter. Imi ſcapi craſſities conſtat pedibus VI, ambitus vero pedibus XX, & ultra. Nobili gaudet ſtylobate ex Pario marmore unico, & integro egregie confecto, nam omni ex parte inſculptus eſt eleganter, latitudo ejus undequaque eſt pedum XII, altitudo vero XI. In ſtylobatis priori facie occaſum æſtivum verſus uncialibus literis ære olim obductis hæc apparet inſcriptio

DIVO ANTONINO AVGVSTO
PIO, ANTONINVS AVGVSTVS
ET VERVS AVGVSTVS FILII.

In parte vero altera, quæ reſpicit Orientem, ejuſdem Antonini Pii conſecratio anaglyphice deſignatur. Denique in aliis duabus lateralibus ſtylobatis partibus funebris equitum, ac peditum decurſio exponitur. Sed ecce Tibi ipſius Columnæ iconem ex Clariſſimi *Vignolii* libro mox memorando deſumptam.

Uſque ad anni MDCCIII creditum fuit fruſtum

Columna

In Campo Martio detecta hoc anno MDCCIII, quam Imp. Antonino Pio initio illius Principatis tanquam Felicitatis typum a S.P.Q.R. dicatam, ipso deinde mortuo, Marcus, et Lucius Augg eius Consecrationis symbolis ornari curarunt.

Ex Dissert. proxime edenda I. Vignolii

frustum hujusmodi columnæ, quod extra ruinas eminebat, esse fragmentum veteris columnæ Citatoriæ, quam quidem falsitatem veritas facti nunc manifestat. Ubi est hodie extructa magna Curia Citatoria & ipsa Domus ac Collegium PP. Missionis & plures aliæ vicinæ domus, erat antiquitus, imo meo tempore altus collis sive monticulus factus ex aggerie terræ eodem, arte & incuria incolarum veterum comportata & sensim in collem prædictum congesta. Conplanari cœpit idem collis primo à Ludovisianis Principibus cum ingens hoc palatium exstruere cœperunt; mox ab Innocentio XII. cum idem in usum Curiæ fabrefactum & commutatum fuit; nunc denique magna ex parte ad planitiem viæ publicæ redactus est monticulus occasione, qua Patres Missionis suum finiunt perficiuntque Collegium, Magna telluris copia dicti collis Citatorii tempore Innocentii XII. fuit delata in vineam quandam nimium profundam à læva parte statim extra portam Populi sive Flaminiam, ut vinea sic repleta Tyberis inundationibus posset resistere. Hujus autem columnæ in dicto terræ aggere per plura sæcula sepultæ, eminebant tantummodo in hortis PP. Missionis palmi viginti circiter, reliqua vero cum suo stylobate columna sub terræ ruinis incognita jacebat,

& oppressa. Jussu igitur summi Pontifici omnis circumcirca columnam terra ablata est atque universa detecta nunc nobilis columna. Posita est in eadem altitudine plani horizontalis veteris Campi Martii, qua positam videmus illustrem Columnam Cochlidem M. Aurelii Antonini in foro columnae juxta viam Flaminiam. Sed quoniam praesens via publica prope novam hanc columnam est multo altior quam ante erat ob antecedentium ætatum ruinas, ideo fere tertia pars novæ columnæ suo cum stylobate infra planum horizontale præsentis viæ publicæ profunde posita apparet.

Ne tamen hoc illustre majestatis Romanæ trophæum omnibus ignotum sæculis, in ignotis squallidisque hortorum locis jaceret in posterum, jussu pariter optimi Pontificis nostri extructum est ab Architectis ligneum castellum, ut è sede sua evellatur columna & in vicinum magnæ Curiæ forum transferatur. Quare die 15. Octobris MDCCIV hora 18 primum post tot sæcula sede sua evelli cæpit, sed parum, quoniam una ex superioribus trabibus castelli lignei rupta est. At rebus fractis & ante non bene dispositis in meliorem formam redactis die 18 ejusdem Octobris hora circiter 21 præsentibus ad tanti operis novitatem Maria Casimira Vidua Poloniæ Regina, plurimis S. R. E. Car-

Cardinalibus, Oratoribus Principum Cæſareo nempe, Hiſpano, Venetorum & inſigni numero Principum, Magnatum, Præſulum, & ipſo flore Romanæ nobilitatis utriuſque ſexus, magna cum pompa populique lætitia iterum ſede ſua extrahi, atque evelli cœpit: Sed cum binæ ſuperiores caſtelli trabes magno cum fragore iterum rumperentur, & caſtelli moles ad anteriora inclinaret (ut ipſe quoque, qui pene vicinus caſtello eram, animadverti,) ob magnum avulſæ jam ac per aera ſuſpenſæ columnæ pondus, ordinatum fuit Architectis, ut abſtineant ab opere ne cum ſpectatorum damno ac diſcrimine columna cum ligneo caſtello rueret ac præcipitaret. Quare ad præſentem Februarii menſem MDCCV eodem adhuc loci nobile hoc marmor jacet, & ſperamus fore ut quamprimum plurium illuſtrium Mathematicorum Urbis ad id vocatorum conſilio, atque diligentia in ampliorem, nobilioremque locum transferatur.

Hac detecta columna in cognitionem venimus columnam magnamCochlidem non eſſe Antonini Pii ſed Marci Aurelii Antonini ejuſdem filii; in qua ejuſdem Aurelii Antonini filii, non Antonini Pii patris bellum Germanicum exprimitur: quæ cum oculis pateant, neſcio quo pacto omnes ad hanc uſque diem Antiquarii decepti ſint, creden-

tes columnam Cochlidem in via Flaminia Antonini Pii patris esse, non Aurelii Antonini filii, cum bellum contra Germanos Pius Pater non gesserit. Felicitati itaque nostrorum temporum tribuendum est tam gravem errorem, nova hac ac vera Antonini Pii patris columna detecta deletum jam esse atque exstirpatum, quoniam inscriptio supradicta in stylobate posita satis aperte veritatem manifestat. Nova hæc Antonini Pii patris columna eodem vivente erecta fuit à Senatu in signum felicitatis sui Imperii, ac veluti in trophæum maximarum virtutum, quibus ornabatur clementissimus hic sapientissimusque Imperator. Sed quo anno imperii ejus facta hæc sint non clare constat. Eadem tamen nobis quamprimum manifestabit D. Vignolius noster amicissimus in peculiari libello & erudito de hujusmodi columna, qui jam sub prælo sudat: ubi apparet occasione nummi ærei secundæ magnitudinis cusi in honorem Antonini patris, columnam vivente ipso à Senatu eidem fuisse dedicatam: nam in parte anteriore nummi radiatum Antonini caput apparet cum hisce verbis circumscriptis. ANTONINUS. AUG. PIUS. PP. TR. P. COS. III. in posteriore vero, columna hæc nuper reperta cum verbis sequentibus. FELICITAS AUG. S. C. Cujus nummi perrari, & nobilis ectypus ex Mu-

Muſeo Foucaultiano in Galliis Romam nuper miſſus eſt : Alius ſimilis cum columna nummus percuſſus eſt à Nicæenſibus in Bithynia ad decus ejuſdem Imperatoris, prout notatur à Vaillantio inter græca numismata *pag.* 44. Et ex primo dicto nummo licet certus hujus columnæ conſecrationis erectioniſque annus elici nequeat, quum tribunitia in eo poteſtas non numeretur; atque inter III. & IV. Antonini Pii Conſulatum quinque jam anni effluxerint, in quorum intervallo adhuc pro more Cos. III. nominabatur: abunde tamen evincitur quindecim aut viginti prope annos ante illius mortem à Senatu eidem fuiſſe dicatam: Viginti enim à tertio ejuſdem Conſulatu nondum finito, & quindecim à IV. deſignatione ad illius vitæ finem uſque numerantur. Mortuo vero Antonino Pio patre eadem columna à filiis M. Aurelio & Vero in ſymbolum conſecrationis, & apotheoſeos optimo patri fuit dedicata, & poſt ipſum obitum in ſtylobate exſculpta apotheoſis, decurſio funebris equitum, peditumque &c. nam ipſimet Architecti dicunt nobis figuras apotheoſeos &c. ſculptas fuiſſe erecta jam ſuoque ſitu collocata columna: de quo admirando marmore, aliiſque æternæ Urbis egregiis & excelſis monumentis, ſæpe cum ſtupore & incredibili jucunditate diſſerimus

in amica Tamburide villula scilicet nostra litteraria, cum viris vere amicis & litteratis *Montio*, *Passioneo*, *Fontanino*, *Vignolio*, *Bencinio*, *Cariophilo* aliisque & sæpe ad undas Tybridis grande Virgilii elogium de Urbe repetimus hoc versiculo

Imperium Terris, animos aquavit Olympo.

Hi autem intimi amici mei cujus naturæ sint, quæque singulorum merita, & in re literaria judicium ac prudentia; præter publica Urbis testimonia, & famam longe lateque per Europam de ipsis disseminatam: plura ipsorum opera, quæ vel jam sub prælo sudant, vel proxime publicam videbunt lucem satis manifestant. Eorum autem opera ordine recensebo.

Justi Fontanini Forojuliensis in Rom. Archilyceo Eloquent. Prof. Vindiciæ antiquorum diplomatum contra Bartholomæi Germonii disceptationem de veteribus Regum Francorum diplomatibus, & arte secernendi antiqua diplomata vera à falsis libri duo. Romæ MDCCV.

Est autem Fontaninus noster Bibliothecarius Viri amplissimi sapientissimique Renati Cardinalis Imperialis, bonarum artium fautoris & litteratorum vere Patris, ac Mæcenatis, quem obsequii, & honoris causa hic nomino.

Francisci Dominici Bencini Melitensis in Col-

legio

legio de Propaganda fide Theol. Prof. & Bibliothecæ Præfecti Doctor Ecclesiasticus Gentium, Hebræorum, & Christianorum.

Blasius Cariophilus in lucem proferet Prophetas majores ex Exaplis Origenis exscriptos cum Obelis, & Asteriscis. Opus desideratum à Clarissimis viris Mabillonio, Montefauconio, aliisque: Innumeras præterea super his Theodotionis, Symmachi, & Aquilæ lectiones. Item opusculum Græcum Hippolyti Episcopi Portuensis in somnium Nabuchodonosor.

Hæc omnia ille cura & vigilantia eruditissimi Principis Marci Antonii Burghesii, cujus fidei se tradidit, ab humanissimo Principe Augusto Ghisio impetravit.

De Ecclesia nuper detecta ad radices Montis Palatini dissertatio Dominici Passionei Forosemproniensis. Cui accedit Opusculum Maffæi Veggii de Basilica Vaticana, olim ab Allatio in Symmictis Promissum. Romæ.

Qui sane omnes amici nostri suavissime Doctissimeque *Hottone*, te maximi faciunt & præcipue Passioneus Abbas, in cujus instructissima Bibliotheca frequenter convenire solemus de rebus litterariis acturi.

In Via Appia intra Urbis mœnia prope portam Capenam in vinea familiæ Moronæ, detectum his diebus est amplum & satis nobile sepulchretum familiæ *Passienæ*, olim in Urbe

E 4 cele-

celeberrimæ, & effossæ ibidem sunt plurimæ, ac fere centenæ inscriptiones elegantissimæ, nec ante visæ, ac nonnullæ Græcæ, cum cubiculis subterraneis affabre depictis, & columbariis, ubi repositi suis urnis sunt cineres combustorum ossium ejusdem gentis: quæ modo sibi depingi curat idem Passioneus noster. Inscriptiones autem brevi mittentur à nobis & Fontanino nostro ad vestrum celeberrimum *Cuperum*, cujus eruditissimas epistolas de re litteraria magna cum voluptate legere solemus in amænissima Tamburidos nostræ villula litteraria, à nobis instituta, de qua superius meminimus: deque his omnibus Cuperum eruditissimum certiorem reddere ne dedigneris. En inscriptionem unam ex sepulchreto Passienæ familiæ,

DIS MANIBVS
DIVPPANEVS QVI
EVPREPES. STERISSAE F.
DACVS. V. A. XVIII.
OPTVMVS SANCTISSIMVS
PIENTISSIMVS FIDELISSIMVS
SVB HOC TITVLO SITVS EST
P. ATILIVS PHILETVS
KARISSIMO SVO B. M. FECIT.

Non minus memorabilis fuit annus

MDCCIII

MDCCIII propter terræmotuum calamitates ac ob publica gaudia pro detecta Antonini patris columna consecrationis, quam fuit notabilis sequens annus MDCCIV Romæ propter obitum inclyti, & magni viri *Henrici Norisii* Cardinalis stupendæ, potissimum in re antiquaria, eruditionis. De quo egregio viro nostri amantissimo cum inciderit sermo, Reipublicæ litterariæ rem non ingratam me facturum putavi si de ultima ipsius ægritudine ejusdemque vita, & cadaveris sectione nonnulla breviter attingam. Erat altus statura, macilentus, sive habitu corporis mediocriter siccus, magna fronte, longa facie, & gravi præditus, colore cutis ad fuscum accedente, cum fibra carnis arida siccaque: ab ineunte ætate studiis deditus, potissimum ultimis vitæ annis, quibus admiranda opera de *Epochis Syro-Macedonum*, aliaque multa & satis nota laudataque absolvit. Cum de Epochis Syro-Macedonum & Ægyptiorum mentio occurrat, obiter te moneo egregium ac perrarum nummum Musæi nostri, de quo in operibus nostris locutus ante fui, cusum esse in honorem M. Ant. & Cleopatræ à L. BIBULO M. F. PREF. Binæ autem litteræ Græcæ, quæ sub curru triumphali equorum marinorum sculptæ sunt, delta nempe, & sigma. Δ Σ. nil aliud denotant quam Epo-

cham peculiarem Ægyptiorum, atque Syrorum. Quem autem annum delta, & ſigma mei nummi indigitent, ſtudioſi antiquitatis percipient facile ex libro de Epochis Syro-Macedonum laudati Noriſii, qui uti & Fabrettus amicus noſter, dum eſſent in vivis, tali nummo maxime ob ejus raritatem delectabantur. Ejus autem ectypum hîc tibi delineatum mitto, ut orbi litterato pateſiat.

Ex Muſæo Georgy Baglivi
Medici Romani.

Amiciſſimus itaque noſter Noriſius, ex familia ſive cætu relligioſo ſanctiſſimi patris Auguſtini, Cardinalis creatus ab Innocentio XII. P. M. die 12 Decembris anno CIↃ IↃ CXCV optimaque corporis conſtitutione præditus, continuis pene 40 annis vitam duxit incolumem, ut mihi ſæpe narrabat;

bat, & ſingulo mane Chocolatæ potione utebatur. In victu ſobrius erat, & ad exercitationem facilis, immotus animo, ipſaque ſuperior fortuna. Verum neſcio quo malo fato, vel falſa Aſtrologorum prædictione, proclivis erat in victu ad uſum rerum ſalitarum, cibos exſiccantes, res calidas, & potum exiguum, metu hydropis, in quem ſe facile lapſurum aſſerebat, ſi contrario vivendi genere, & ad humidum inclinante uteretur. Sed quæ infelix & miſera mortalium conditio eſt, exſiccante victu in morbum incidit, quo præcaveri à tali morbo meditabatur: Incidit quidem in hydropem ſed ſiccum, & tympanitem, qui uſu calidorum, & exſiccantium ſponte venit, humidis vero tollitur, aut præcavetur. Sed cum medicus non fuerit doctiſſimus vir, nemini mirum ſi ex falſa aliqua Aſtrologorum prædictione in morbum, quem metuebat, non inciderit, ſed eidem contrarium.

Age tamen fatalem ejuſdem morbum, quæque ipſum præceſſerunt quamplurima deſcribamus; quæ tibi non injucunda futura *Hottone* ſuaviſſime pro certo habeo, quoniam de homine loquor qui Te maxime laudabat, tuam excolebat doctrinam in medicis rebus phyſiciſque, tuiſque litteris mirum in modum delectabatur.

Nobilis Noriſius Veronæ natus, & quamplu-

plurimis vitæ annis optima præditus valetudine, circa annum MDCXCIX laborare cæpit fluxione falsa oculorum, sive ophthalmia sicca, & rodente, ac inflammatoria, qua fuit moleste afflictus plurium mensium intervallo; donec tandem usu topicorum intempestive cohibita fluxione à rudi Professore, non educta prius per lenia purgantia serosa acri mesenterii, viscerumque naturalium colluvie, à qua facile pendent, foventurque oculorum id generis mala, morbus repente cessit, & vir Doctissimus magna cum sui lætitia (sed falsa, & infelici lætitia) ab ophthalmia plurium mensium liber evasit. Sed paucum post tempus anno nempe MDCC ex improviso correptus fuit dolore ventris torminoso circa umbilicum, quo in dies magis magisque se exacerbante, in flatulentum atque manifestum umbilici tumorem desiit. Hujusmodi autem malum, ut erat natura fortis, flocci fecit, dissimulavit, neminique communicavit usque ad annum MDCCIII quo temporis intervallo à noxiis cibis non abstinebat, imo præfato victus genere sicco calidoque dictis de causis libentius utebatur metu fatalis hydropis humidi, in quem se casurum sæpe pronunciabat. Interea quoque nihil remediorum sumpsit, nec medico dictam ægrotationem confidit; sed studiis, ut ante, acriter da-

bat operam, curisque publicis, atque negotiis Ecclesiæ, adjunctique sibi muneris sane gravissimis fere perpetuo occupabatur: donec tandem crescente sensim malo, & labefactata sensim natura, cum dissimulare amplius non potuit ægrotationem, Medicorum opem imploravit anno MDCCIII Majo mense; quo tempore correptus fuit vehementibus circa umbilicum doloribus cum tympanitica ventris inflatione, quibus accessit inappetentia, alvi siccitas, febricula per intervalla, nec non spirandi difficultas, vigiliæ, murmur ventris, & hypochondriorum rugitus adinstar tympani bellici percussi. Tumor pedum paulo ante mortem tantummodo apparuit: quod familiare pluribus tympanitide affectis sæpe observavi, quibus non à principio tument pedes, sed circa vitæ finem; quod serio notandum. Plura ad tollendam hujusmodi tympaniticam affectionem præscripta fuere remedia, sed frustra, nam remediis magis sæviebat, & recrudescebat morbus, juxta divini senis sententiam in aphorismis sect. 4. aph. XL. *Quibus tormina, & circa umbilicum dolores fortes sunt qui remediis non cedunt in hydropem siccum desinunt.*

Quare ad extremum confirmata tympanitide, viribusque diuturnitate mali prostratis, desiit tandem in ascitem; quæ familia-

ris

ris & ordinaria eſt tympanitidum ſucceſſio, ut fuit multo ante prænunciatum. His & aliis quamplurimis accidentibus miſere vexatus, & laceſſitus per decem integros menſes, magnam ac vere catholicam animi fortitudinem in illis ſufferendis, & in expectanda atque ſpernenda morte conſtantiam, & robur mentis incredibile demonſtravit. Denique fractis naturæ viribus, ejuſdemque tenore fere relaxato propter inſuperabilem morbi vehementiam, mente tamen integra, paucarum horarum agone periit ingens Noriſius. Flos litteratorum Italiæ occubuit die 23 Februarii hora 15 matutina anno MDCCIV ætatis vero ſuæ anno 72 cum menſibus ſex. Mortuo magno viro, quis mæror eſſet in Urbe æterna, de qua tam bene meritus fuit ſcriptis ſuis immortalibus æternitati conſecratis, quæ triſtitia, quæque lachrymæ in vultibus Romanorum, præcipue vero bonorum, & eruditorum hominum altioriſque ordinis procerum, in me denique ipſo ob veterem Noriſii erga me fidem, benevolentiam, & familiaritatem, dictu eſt incredibile. Poteris tamen ex te ipſo cognoſcere, *Hottone* ſuaviſſime, qui tantopere carus eras Noriſio, quique per epiſtolas frequentes, ejuſdem erga te benevolentiam facile conjiciebas.

Aperto cadavere, in cavitate abdominis in-

inventæ ſunt ſexaginta circiter libræ ſeri, ſive lymphæ, naturalis coloris, nec fætidæ, in qua fere natabant viſcera. Omentum quaſi totum conſumptum. Exterior inteſtinorum facies aliquantum nigra. Jecur quaſi naturale, exiguum tamen, & cum ſuis acinis glanduloſis in ſuperficie apparentibus. In veſicula fellis pauca nigræ bilis quantitas, & calculus ponderis unius drachmæ &c. Pancreas obſtructum, & morboſum. Vaſa emulgentia non exigue obſtructa. Pulmonum color ad nigrum vergebat. In cerebro ſerum aderat ſub pia matre, vaſaque ſanguinea ejus nimium turgebant. Reliqua in ſtatu naturali.

Ex quibus omnibus aperte deducitur morbum primam originem vitio ſolidorum contraxiſſe: vitio nempe meſenterii criſpati, exſiccati, irritati, indignati, & muria acido-ſalina undique per ſuas glandulas, ac vicina vaſcula repleti; idque ob antecedentem victum ſalinum, exſiccantem, exiguas potiones, aliaque ſupra recenſita. Sic onuſto ſalibus, & acrimonia meſenterio cum adnexis glandulis, cum res ad extremum plenitudinis ſalium ibidem deveniſſet, cæpit primo erumpere fatalis morbus ſub ophthalmiæ ſiccæ, atque acris ſpecie, qua imprudenter à nonnullis cohibita, nec bene purgato tunc temporis meſenterio, & alvo mollita, ut op-

portunum & maxime necessarium erat, cum ophthalmiæ per alvi fluxum sanentur ex præcepto magni dictatoris nostri; successerunt paulo post dolores lumborum, & umbilici: moxque crescente malo, & dicta de acrimonia exsiccatis, crispatis, intentis, atque tabefactis mesenterii solidis, ad malorum cumulum, & per ordinariam, atque fatalem metamorphosin dira supervenit tympanitis. Quibus de causis inducto portentoso elatere sub specie flatus, ut vulgus dicit (sed flatus non est, verum intentio solidi, & exsiccatio) in solidis mesenterii, vicinarumque partium, vasa pariter, quæ fluida vehunt, contrahi, torqueri, distrahi, & rumpi incipiunt: cum vero rumpuntur vasa, potissimum magis fragilia, uti sunt lymphatica, lympha sive serum in abdominis cavitatem sensim, ac lente depluit, abdomen tumefacit, & sic tandem debita successione ad tympanitidem, paulo ante mortem lethiferus supervenit ascites hydrops. Atque hic est omnibus ætatibus deplorabilis casus, ac vitæ finis Henrici Norisii Veronensis S.R.E. amplissimi Cardinalis, cui tertio ab obitu die more Majorum, celebratæ sunt exequiæ, & pompa funebris in Templo divi Augustini ad Collegium Germanicum tanta cum populi frequentia, & tanto omnium

mærore,

mærore atque luctu, ut videbatur re vera literarum & bonarum artium pater periisse. Cadaver sacro & Pontificali habitu vestitum, & triplici capsa, altera plumbea cum inscriptione, altera ex cupresso, & ultima ex vulgari ligno, amplissimorum Cardinalium more clausum, in ejusdem templi Sacello S. Monicæ dicto ad determinatum tempus repositum est, quousque marmoreum monumentum cum magni Viri statua peractum absolutumque fuerit, in quo tandem tumulatum, resurrectionem exspectabit.

Hac occasione, qua de Norisio disserimus, non alienum erit à præsentis argumenti tractatione præfari quoque nonnulla de nobilissimo doctissimoque Cardinali Sfondrato Mediolanensi; qui uti erat Norisio meritis, & virtute non impar, ita pariter non impar in honore purpuræ, quam ambo consecuti sunt à sanctissimo & litterarum amantissimo Pontifice Innocentio XII. pauperum parente, bonarum artium fautore, & Bullæ in Nepotismum primo Autore. Nobilissimus itaque Cardinalis *Cœlestinus Sfondratus* ob summam suam pietatem, doctrinam & insignia erga sedem Apostolicam merita, difficilibus illis de Regaliæ cum Clero Gallicano contentione temporibus, quibus aureos de Regalia libros

conſcripſit, ex Abbate, & Principe S. Galli apud Helvetios, die 12. Decembris anno MDCCXV. ab Innocentio XII. P. M. Cardinalis fuit renunciatus: quo quidem honore accepto paulo poſt Romam venit magno cum applauſu Bonorum omnium, ſummique Pontificis, atque totius Urbis lætitia incredibili. Quo tempore in ſuo Principatu S. Galli vixit, non infelici uſus eſt valetudine. In Urbe tamen, vel culpa aeris, vel negotioſæ vitæ, ob impoſitum ſibi novum, & grave munus Eccleſiæ Dei; vel tandem, quia veteris diuque in viſceribus latentis morbi ſemina, occaſione Romani aeris, curarumque novarum recruduerunt ac pullularunt, ſtatim ab ejus adventu ægrotare cæpit, & fere quotidie in deterius ruere. Frequentibus diarrhæis correptus primo fuit; & iiſdem uſque ad vitæ finem ſemper fuit divexatus. Naturalis faciei color mutatus eſt in plumbeum, ac veluti cadavericum. Oculi ſanguine veluti concreto turgidi, atque ſuffuſi. Fætor oris peſtilens, ac pene cadavericus: cujus de cauſa odoriferas aquas linteolo exceptas manibus ſemper ad odorandum habebat. Morbo cum diarrhæa quotidie ſe exacerbante ſyncope pluries in die corripiebatur. Inappetentia, vigiliæ, febricula, macies, languor totius corporis aliaque id generis ſenſim creſcebant mala.

mala. Nihil magis appetebat, quam pisces salitos, *Aleces* dictos, quibus in mensa singulis diebus utebatur. Duobus ante mortem mensibus cochlear argenteum sibi familiare in mensa ad ingerenda cibaria, ob pestiferum ac veluti veneniferum oris & linguæ halitum evasit nigrum & violaceum; & quacumque diligentia adhibita, niger argenti color abstergi, atque deleri inposterum non potuit: quod notandum à Medicis in hujus generis malorum curatione. In secessu Urbano Castri Candulfi xv. ab Urbe lapide, amœnitate illius collis ad meridiem positi, ad quem Latina nobilitas vere & autumno convolat rusticationis gratia, nec non frequenti exercitatione in amœnissimis ejusdem secessus villis, usu denique aeris puri, montani, optimo pleni nitro, morbus & plurima ejus accidentia maxime remiserunt, & recuperandæ sanitatis spem non mediocrem manifestarunt. Sed paulo post ac rediit Romam, morbo iterum atque pejus exacerbato cum narratis accidentibus, potissimum inappetentia incredibili, tumore ventris ac pedum, orisque fœtore fere horrido & insuavi; quibus, fractis naturæ viribus & morbo de eadem jam triumphante, pius, doctus, & non sine sanctitatis odore (ut publica vox erat) amplissimus Cardinalis Cælestinus Sfondratus

 pla-

placide obdormivit in Domino die 4. Septembris, poſt quartam noctis horam, anno MDCXCVI, ætatis vero ſuæ anno LII & menſibus VI in ædibus PP. Jeſuitarum S. Andreæ in Quirinali, quo amœnitatis loci, puriorisque aeris gratia, ex domo ſua, quæ poſita erat apud S. Ludovicum Gallorum, ſeceſſerat.

Aperto cadavere laminæ cranii erant valde tenues, & alicubi una erat ſed tenuis ac veluti diaphana. In capite & pectore nihil novi repertum. In aperti abdominis cavitate ſana, ac pene inculpata viſcera natabant in aqua ponderis duodecim circiter librarum. Omentum erat valde contractum, & alicubi flaccidum ac putre. Fellea cyſtis nimium turgida bile, quoniam ejuſdem progreſſio ac exitus in duodenum impediebatur à callo, & duritie calloſa in meatus cyſtici cavitate reperta. Mortis vero cauſa reperta eſt in inteſtino Colon, ſiniſtra nempe ipſius parte, quæ lienem, ſiniſtrumque reſpicit renem. Ibidem ab externa parte notabilis magnitudinis tumor ſine pravo colore, aut odore apparuit: ſecto tamen inteſtino repertus eſt interius tumor canceroſus, ex eorum genere, quos *M. Aurelius Severinus* libro *de rara Abſceſſuum natura* vocat *Micoſarchos* ſive carnem ex mucis compactam genitamque. Hærebat hic tumor valide interiori tunicæ inteſtini, atque ad-

inſtar

inſtar placentæ uterinæ in inteſtini cavitate extendebatur, exterius erat conſperſus glandulis veluti moralibus, colore niger, figura inæqualis, alicubi durus, & alicubi mollis, odore fætidus, horridus ac peſtilens, ob peſtilentem materiem ibidem concretam, cujus aura maligna incaute tracta per nares effecit, ut duo Aulici ſectioni cadaveris adſidentes in ſyncopem inciderent: & ab eadem fætor oris cadavericus pendebat in viro nobiliſſimo. Cumque morbus circa lienem eſſet, non mirum ſi multi ex Medicis lienis morbum crediderunt. His peractis, & cadavere balſamis, & aromatibus more magnatum condito, magnifice & pompa vere regali ſepultus fuit illuſtris Heros Eccleſiæ in Templo S. Ceciliæ ad ripam Tyberis prope majorum cineres, à quibus id Templum egregie fuit ornatum, atque ditatum: & hora quinta noctis datus ſepulturæ finis magno cum adſtantium mærore & meo, qui últimus à monumento Sancti Viri ea nocte diſceſſi.

Atque hic eſt epilogus ac veluti compendium magis notabilium, quæ ultimis hiſce annis acciderunt Romæ, maxime vero quæ ſpectant ad hiſtoriam effectuſque terræmotuum hic & in vicinis locis obſervatorum ab anno infeliciſſimo MDCCIII ad preſentem Martij menſem anni MDCCV. Et quamvis

Roma quieta ſit ab ultima ſuccuſſione terræ diei 25. Maji anni MDCCIII, vicina tamen loca adhuc tremunt, & proxime elapſo Januarii menſe Spoletum fortiter tremuit cum aliis vicinis locis, ut ſupra narravimus, nec adhuc terra conquievit. Qua de cauſa ad iram placandam magni Dei contra hominum ſcelera, præter quotidiana pietatis opera, quæ in Urbe ab incolis exercentur, juſſu ſummi Pontificis ab anni MDCCIII menſe Februarii ad præſentem Martii MDCCV veſperi hora una & media noctis italica omnium eccleſiarum Urbis campanæ per horæ quadrantem pulſantur, ut incolæ omnes genu flectantur & preces fundant Altiſſimo, pro impetranda venia ſcelerum, & horrenda terræ motuum calamitate tandem à nobis arcenda, atque delenda. Imo ut poſteris pateat præſens Dei auxilium in terræ motu maximo diei 2. Februarii anni MDCCIII, quo celebratur feſtum Purificationis Matris Dei, peculiari lege decretum eſt à ſummo Pontifice, ut inpoſterum in Urbe prima die Februarii jejunent incolæ in memoriam, & honorem S. Virginis, more celebrium jejuniorum, & ſub pæna peccati ad jejunium teneantur.

CAPUT

CAPUT II.

In quo plura proponuntur, quæ ſpectant ad principem duræ matris Oſcillationem, novis probata obſervationibus, meditationibuſque. Et plurima quæ pertinent ad Syſtema *noſtrum* de Solidis; *eorundemque vim, poteſtatem, elaterem, æquilibrium, oſcillationemque ſanam & morboſam, ad bene medendum, & præſagiendum.*

Poſtquam in ſuperiori capite te monui, *Hottone*, circa terræ motus Latii, & vicinarum urbium cum variis Naturæ effectibus eo tempore apud nos obſervatis: reliquum eſt ut proxime tecum diſſeram, breviterque perpendam nonnulla, quæ ad confirmandum ſyſtema noſtrum de ſolidis ſummopere neceſſaria exiſtimamus, quæque nova meditatione, novaque morborum, & Naturæ obſervatione in cognitionem nuper noſtram pervenerunt. Et primo quidem multi objiciunt, duræ matris motum in externa atque convexa, cranioque proxima ejus parte non apparere ita validum ac fortem, ut poſſit univerſum ſubjectarum membranarum ſyſtema ad oſcillationem ſyſtalticam, ut ipſe loquor, impellere continuo, cogere, variaſque ac pene admirandas mo-

tus leges eidem imprimere, & ſingula regere ad nutum; ac propterea fictum eſſe, noſtrum ſyſtema nec debite à nobis probatum. Objiciunt porro ligata jugulari ceſſare motum duræ matris in externa parte, tamen animal vivere per aliquod temporis intervallum. Quæ ſane argumenta, quamvis prima facie valida videantur, à nobis tamen facile diluuntur.

Et quod pertinet ad ultimum de ligata jugulari, ceſſat quidem ligata jugulari, vel potius ceſſare videtur motus in externa parte meningis duræ, minuſque ſenſibilis quam ante ligaturam obſervatur. Nam cum vita pendeat à motu partium, motus vero ab æquilibrio ſolidorum cum liquidis & è contra; nemini mirum ſi intercepto curſu liquidi in aliqua parte, mutatio ſtatim naſcatur in motu ſolidorum, vel liquidorum, aut omnium, aut particularium tantum, eadem ratione, qua ſi ligetur aliqua ex arteriis ſupra vel infra cor, cordis motum turbari ſtatim, aut ceſſare, aut imminui obſervabimus. Sed, quod caput reſponſionis ad præſens argumentum eſt, quodque ab Adverſariis maxime notandum, in vulneribus capitis, in terebratione cranii, in jugularis ligatura, ſimilibuſque caſibus licet externe fere inſenſibilis appareat duræ meningis motus; non perinde tamen credendum

dum tam debilem atque insensibilem esse quoque in centro cerebri, & ipsius meningis centro. Nam verus meningis systalticus, atque compressivus motus non in externa ejus superficie viget, sed in centro ejus ac medio circa falcem messoriam, & omnia ejus septa, ubi validis donatur lacertis ad se fortiter quaquaversum constringendum dura meninx, ibique ad instar alterius cordis pulsat perenniter, ac systolisat usque ad ultimum vitæ finem. Quare si verus systalticus meningis motus in centro cerebri, & ipsius meningis medio est; motus diastoles sive restitutionis esse debebit in parte ejus externa, cranio proxima, atque convexa, quam nos oculis animadvertimus. Hic autem restitutionis motus, cum sit motus relaxationis fibrarum ante intentarum per constrictionem, ut in corde contingit, non debet esse, nec debet apparere validus, fortis, violentus, ac maxime sensibilis, sed placidus, lenis, ac remissus, qualis revera in externa meningis parte observatur; unde violentos motus Adversarii ibidem non expectent, sed ultro quærant in centro meningis, ubi verus ejus motus, sive origo systaltici ac proprii sui motus perpetuatur, & viget. Ob id ea sub falce messoria, vicinisque locis ac septis, ad hujusmodi fortem obeundam compressionem & ad ex-

primendum è cerebri tubulis, quod exprimere debet, sive ad undulandum solidum membraneum qua undulare & oscillare debet ad minima quæque microcosmi loca, solidior magis est, durior, & crassior, & validioribus quam alibi donata lacertis, ac fibris (utpote in sinistro cordis ventriculo observamus) potissimum in cerebelli fine prope spinalis medullæ originem, & egressum, quod meningem duram secanti facile apparebit. Dico igitur vim motus majorem, sive primum validumque duræ meningis motum esse in centro ejusdem circa falcem & septa: quo motu perpetuas oscillationis contractionisque vicissitudines absoluit, easque ad minima quæque corporis animati loca per nervos & ex nervis productas protensasque membranas omnes partium prolicit, propagatque: motum vero extra apparentem prope cranium, esse motum restitutionis sive laxitatis, & diastoles fibrarum ante per contractionem intentarum: ideo hic placidus ac pene insensibilis observatur & est, ille vero in centro cerebri validus est & fortis, ac maxime compressivus, quia quaquaversum è cerebro exprimere debebat vel liquidum nerveum, vel spirituosum quid & æmulum radiorum lucis, vel, si opinari velim ipse, undulationem oscillationemque solidi in solidum

à

à cerebri centro in minimas quasque corporis particulas ad vitæ functiones obcundas propagare. Quare desinant mirari Adversarii, si in externa parte meningis tam placidum, atque remissum motum animadvertant: siquidem, misso tantisper cerebro, in corde veritatem hanc ad oculum observamus, in quo motus systoles sive constrictionis validus est, ac fortis, quia & legibus projectionum ad singulas partes pellere debebat liquidem vitale sanguineum: diastoles vero remissius est & insensibilis, quia non est verus motus, sed restitutio fibrarum ante contractarum in pristinum situm: & hac de causa meningem cor cerebri, vel diaphragma nobis placuit appellare. Ob id divinus senex veluti conscius hujus systematis *in lib. de Ossibus* pronunciavit. *Colorum mutationes fiunt, corde stringente venas, & laxante; laxante fiunt colores rubicundi, stringente pallidi* &c. Quare si cordi potestas stringendi, atque laxandi vasa etiam ab Hippocrate tribuitur, sicque colorum mutationes producendi: quanto magis tribui debet id meningibus & nervis, quorum potestas, vis, imperium, celeritasque in suis motibus peragendis magis ampla sunt, magisque expedita; partesque singulæ eorum involucris, membranaceis nempè, donentur: ipsaque tympani auris membrana, ut nuper detectum est,

eſt, ex interna ſui parte, dura veſtitur meninge; parte vero externa, propagatione cutis membranea meatus auditorii. Et ob id dolores aurium, inflammationeſque ex interna parte crudeles eſſe ſolent horrendi atque lethales ſi vehementes fuerint, uniuſque diei ſpatio interimunt ac jugulant; tracto ſtatim in conſenſum cerebro per dictam meningis in auribus propagationem. Atque hæc habeant Adverſarii pro reſponſione ad allata ſuperius argumenta.

Has autem alternas atque manifeſtas in vivis animalibus duræ meningis motiones, uſuſque ipſarum primus omnium animadvertit *Realdus Columbus* in Romano Archilycæo ducentis pene abhinc annis Anatomicus famæ immortalis *lib.* 14. *de Re Anatomica*, ubi ſic diſcurrit. *Quintus adſit in promptu canis, ut rem admirabilem, neque omnibus obviam contempleris. Thoracem cultro, ut diximus, ocyus aperi corque apprehendito: miniſter vero tuus diligens, atque expertus mira celeritate acu craſſa & contorta in qua contortum filum immiſſum ſit, quatuor cordis vaſa arcte colliget, deinde cor abſcindat, eodemque tempore vincula abſcindantur, quibus crura quatuor canis juncta erant, & in pedes projiciatur. Canem abſque corde vociferari audies, progredi videbis, qua re nihil magis admirabile conſpicari poteris & hac re viſa deſinas adeo obſtina-*

te in omnia Aristotelis verba jurare, qui, licet magnus fuerit Philosophus, scire tamen omnia solus nullo pacto potuit.

In sexto cane aliud, ne pigeat, cernito. Cranio nempe excoriato ejus partem frangere celerrime poteris, membranisque duris incisis cerebri motum contemplari: quod quidem cerebrum ita movetur, ut ipsum cor moveri omnes fatentur, motu scilicet dilatationis & constrictionis. Neque aliter fieri poterat ob animalium spirituum generationem, quam cerebro acceptam ferunt omnes pene tum Philosophi tum Medici. Hactenùs Columbus *lib.14.de viva sectione* in fine. Ex quibus aliisque quam plurimis rationibus à nobis alias productis aperte deducitur, motum ordinatum systoles & diastoles in cerebro, non tantum pendere ab exiguis minimisque arteriis duræ meningis, ut hactenus falso creditum; quantum ab ejusdem innato & systaltico fibrarum elatere, & oscillatoria soliditate constrictioneque totius corporis meningei. Enim vero si canem vivum secueris, videbis jecur aliaque viscera non pulsare, licet habeant arterias, pulsare tamen cerebrum, non quidem ob arterias, sed peculiare fibrarum mechanismum, & elaterem ab helicea earum figura pendentem.

Expedito sic breviter cerebro & meningibus, earundemque in centro cerebri prima, valida, atque systaltica motione exami-

mi-

minata & confirmata, ad reliqua corporis solida & grande ipsorum imperium vim, potestatem, elaterem & cum liquidis æquilibrium ac supra liquida ipsa dominium breviter descendamus: dicamusque aliqua nuper à nobis observata & in editis jam libris non descripta. Et sane, ut vera fateamur, incredibilem solidorum vim in morbis producendis & in vitæ functionibus perpetuandis, non didicimus primo ac præcipue nos anatomicis observationibus, ut aliquis forsan crediderit, sed potissimum diligenti, accurata, patientique observatione progressionis, successionis, & eventus morborum pene omnium, qui quotidie mihi occurrunt curandi. Et, ut reliqua sileam, quæ multa profecto sunt, notent quæso quantum turbatur œconomia corporis animati & æquilibrium solidorum cum liquidis in collisione calculi cum lateribus pelvis renalis qua includitur; idest in collisione solidi cum solido. Ibidem totus morbus solidi est, à solido calculoso irritati, crispati, convulsi, intenti; & quicquid affectionis & incommodi hac de causa liquidis supervenit ab antedicta solidorum crispatura dependet; neque liquidis mederi commode poteris, nisi solidis ante curatis, per balneationes, fotus, olea, hydrelæa aliaque id generis, quæ dolorosam vi calculi renum

cri-

crispaturam demulcent, relaxant, molliuntque. Quomodo genarum tumorem, inflamationemque in odontalgia solues per diaphoretica, nisi affecti dentis dolorificam irritationem ante mitigaveris, & curaveris?

Hanc solidorum in progignendis, curandisque morbis potestatem præter antedicta facile concipies in aneurismate arteriarum, varicibus venarum, hydatidibus lymphaticorum, in sputo sanguinis ex rupto pulmonis canaliculo, in delirio cum affectionibus horrendis convulsivis conjuncto, potissimum si ex infarctu pendeant mesenterii, in variis morbis Chirurgiæ subjectis, qui magna ex parte solidorum vitio aut gignuntur, aut foventur, aliisque quamplurimis id generis, in quibus summa vis solidorum male affectorum clare manifestatur & quantum ipsa valeant ac possint tam in salubri, quam in morbosa corporis constitutione: quantumque ipsorum supra fluida sit imperium. Et sane si aër corpus fluidum, evanidum minimæque resistentiæ, quando à solido corpore pulsatur, progrediendo vel per tubam Stentorophonicam, vel per internam aurem nostram, novam ac novam semper acquirit resonantiam, undulationem, & Echo; cur etiam fibra nostra ab objectis morbosis vel aliis varie pulsata, pulsatio-

tionem illam & augere, & perpetuare, & ad remota corporis loca momento temporis protrudere non poterit? cum longe majoris resistentiæ ac soliditatis sit, quam aer: quod quidem ex legibus percussionum satis mirabiliter demonstravit *Borellus* noster in aureo libro de *Vi percussionis:* ubi præ cæteris exemplum affert de clavo percusso. Clavus enim, si eidem debite appendantur centum libræ ponderis, ne minimum quidem ingredietur in subjectam tabulam ligneam: si vero percutiatur a malleo ponderis duarum librarum tantum, statim ingredietur in tabulam, eamque ex vi percussionis penetrabit. En familiare exemplum de viribus percussionum.

Ex vi autem fibrarum percussarum vel ab objectis externis, vel aliis de causis morbosis variæ in ipsis nascuntur oscillationes, nisus, contranitentiæ, collisiones; & ex his omnibus varii effectus in cursu liquidorum eorumque cum solidis æquilibrio & mutua motuum communicatione, effectusque utplurimum rari, stupendi ac pene incredibiles, quique frustra tribui solent liquidis, cum ab unica solidorum culpa dependeant. Sic nuper ægrotus, ad nova Horrea his diebus constructa juxta hortos monasterii S. Bernardi ad thermas Diocletianas via Quirinali sive Pia, crudelibus doloribus in sinistro

rene

rene vi calculi divexatus, pluribusque frustra adhibitis remediis, cessit tandem dolor facto clystere ex jusculo carnis, & oleo amygdalarum dulcium. Quod vero admiratione ac animadversione dignum est, clyster per sex horas in ventre mansit, tandem totus per urinam secessit, nihilque per alvum: & in urinæ superficie oleum clysteris innatabat: æger autem quinquagenarius erat, calculisque obnoxius. Quomodo, quaque de causa, quibusque viis injectus clyster ex intestinis in vesicam derivarit, mihi sane ignotum. An dolorifica sinistri renis crispatura, solidorumque potens, & insueta oscillatio ad id aliquid contribuere potuerint, eruditis examinandum relinquo. Fibræ nimium intentæ crispatæque æqualibus viribus & æqualibus contranitentiis in duabus partibus inter se vel dissitis vel vicinis faciunt, ut fibræ intermediæ, & intermedia hisce contranitentijs viscera & partes nimium intendantur, crispentur, turbentur tandemque rumpantur, & mille mala liquidis ad contactum currentibus superveniant, ægerque pereat. Sic frequentissime observavi in pueris & infantibus convulsione affectis, si venter nimium intumescat, intendatur, & durior evadat, moriuntur. Impossibile enim est, ut ventre infra crispato & intento,

ac tumido, cerebro vero ob convulſiones eodem tempore in ſuperioribus intento, contracto, convulſoque; intermedia hiſce contranitentiis viſcera non rumpantur, crepent & ſtrangulando mortem afferant. Cerebro convulſionibus affecto venter mollis obedire debet, ſurſumque trahi, ut ita cerebrum poſt intentionem convulſivam relaxetur. Si vero durus ipſe convulſuſque venter progrediendo ſurſum non obediat, in medio ſtrangulantur & ſolida & liquida morſque ſupervenit: quare mortem prædicito pueris, ſi convulſionibus gravibus durus intentuſque venter ſuperveniat. Quod præ cæteris vidi nuper in puero ſeptenni in foro Mattheiorum prope celebris architecturæ fontem nuper reſtauratum, potiſſimum die 14. Februarii anno MDCCV: qua diſceſſit Roma Germaniam, ut dicitur, Maria Caſimira vidua Poloniæ Regina. Hoc analogice applicari poterit ad alias partes vel convulſione, vel inflammatione, vel alia de cauſa intentas, criſpataſque. Ejuſmodi pariter contranitentiæ cauſa ſuccedit in diro, & crudeli aſthmate, quamdiu in periculo eſt æger ejuſdem pedes non intumeſcere; quia vi aſthmaticæ oſcillationis pulmonum & pectoris omnia liquida vim faciunt, ac remoram circa locum oſcillantem, ideo pedes non tument; cum vero tumere incipiunt,

ſignum

ſignum eſt relaxari jam in pectore oſcillatoriam aſthmatis criſpaturam, proindeque humores circulum reaſſumere; ac ob id in aſthmaticis ſalubrior eſt pedum tumefactio, quam ſiccitas.

Sed quam portentoſus ſit elater ſolidorum, cum extrema oſcillatione & criſpatura torquentur, & quam incredibiles inde naſcantur effectus in animati corporis machina ex ſolo hydrope ſicco licet addiſcere, quod fuſe de Eminentiſſimi Noriſii tympanitide ſupra tetigimus. Invadit magnus & crudelis hic ſolidorum morbus homines præ cæteris ſiccos, aridos, aduſtos, iracundos alvo ſicca laborantes, nimium exercitatos, & intempeſtive; poſt abuſum rerum calidarum ſalinarum, acrium, volatilium, poſt ardentem aliquam febrim, nimias vigilias, nimiam veneris exercitationem, aliaque id generis, quæ corpus ordinario exſiccant. Incipit morbus à doloribus circa lumbos, & umbilicum, ut olim etiam notavit Dictator noſter; pedes frequenter non intumeſcunt, niſi paucis ante mortem diebus, vel hebdomadis, cum tympanitidi aſcites ſupervenit, ut in ipſo obſervavimus Noriſio. Creſcentibus in dies doloribus, nec remittente morbo, creſcit ſenſim arcus & intentio elaſtica potentiſſima fibrarum abdominis, ſub ſpecie tumoris ventris flatulen-

ti: non quod flatus sit causa morbi, ut Antiqui crediderunt, sed fibra intenta, crispataque & portentose oscillans, quæ, cum tangitur, resonat, ut intenta vel resiccata tympani pellis. Calidis remediis, purgantibus, sudoriferis, quæque agunt exsiccando, malum exacerbatur vehementissime, & vires acquirit eundo: contra remediis humidis anodynis, demulcentibus, balneatione, sero, & lacte, potione aquarum copiosa mitescit & sæpe sanatur, ac cedit. Si vero spreta remediorum vi, dolores, & fibrarûm intentiones quotidie crescant, superveniunt vigiliæ, inappetentia, febricula, alvi siccitas, sitis &c. Tandem dolorum diuturnitate, solidorumque longa crispatura, sensim quoque crispatur, contrahitur, exsiccaturque vasorum systema potissimum per abdominis longitudinem; & hinc ruptis, vel apertis lymphaticis, lymphaque depluente in abdominis cavitatem, sicco hydropi ante mortem supervenit ascites lethalis, ut supra de Norisio narravimus. In hujusmodi casibus malum incipit à solido, progressione vero ejusdem tracto in consensum liquido mutatoque æquilibrio motuum inter ipsa, peccat etiam & liquidum. In curatione tamen respiciendum semper erit ad solida, quæ sane post mortem in mesenterio, & vicinis locis arida, tabida, sicca,
&

& emuncta inveniuntur, quod in pluribus tympanitide mortuis obſervavit etiam Ballonius.

Huic malo analogus eſt, nec in lædendo multum diſſimilis morbus crudelis, horridus, & lachrymabilis dolor ventris, quem dicunt Colicam convulſivam. Occidit paucarum horarum intervallo, vires incredibiles acquirit eundo, pauci ipſum effugiunt, niſi in doctiſſimum, & in ſolidorum natura peritiſſimum inciderint Medicum. Corripit ſauguineos, aduſtoſque homines intemperate viventes, in venere immoderatos, bilioſos; pendetque ab enormi infarctu pravorum humorum in primis viis, infarctu, copia, & exaltatione incredibili bilis in jecinore: cujus exaltationis & acrimoniæ bilioſo-ſalinæ cauſa criſpari, convelli, contrahique fibræ jecinoris incipiunt, quandoque fibræ inteſtinorum vicinarumque partium, communicataque vicinis locis dolorifica criſpatura res tandem deſinit in Colicam convulſivam. In hac dolores crudeliſſime totum abdomen invadunt, ventris tumor, intentio, duritieſque tanta ſupervenit, ut ne quidem digito tangi poſſit venter, ſed adinſtar tympani bellici tenſus, intentuſque doloribus veluti tot canibus miſerrime laceratur: creſcentibus doloribus ſitis, vigiliæ, inappetentiæ, ſingultus,

tus, febricula, motus convulsivi, vomitus, &c, ad mortem re properante, iliaca passio cum stercoris vomitu superveniunt, qua pereunt miserrime, & crudeliter. Usu remediorum calidorum, quæ in vulgari colica exhibentur, indignatur morbus exacerbaturque vehementissime & statim ruit in deterius. Si purgans dederis medicamentum initio morbi, & in actu crudelissimorum dolorum, statim statim jugulabis ægrotantem. Clysteres injecti nocent maximopere. Nam præter quam quod ab intestinorum fistula indignata convulsaque foris potenter repelluntur, usu ipsorum crescit dolor, venterque intumescit magis, & dolorificus evadit: flatus nec unus pedendo, sive per inferiora prodit, sed omnia veluti fatali nodo, & adinstar unci ferrei constricta sunt naturalia viscera. Pauci Medici crudelem hunc morbum curare sciunt: curare vero nescient, nisi rite cognita solidorum natura. Quamvis enim pendeat ipse frequenter à liquidis corruptis, & putri viscerum cacochylia; solidaque enormiter & crudeliter oscillent à liquidis indignata & crispata; tamen initio morbi crudelissimi, initio horrendorum dolorum tota indicatio curativa dirigi debet medendo solido: laxando nempe quamcitissime solidum crispatum oleis, balneis sive semicupiis, anodinis, gelatina Cornu Cervi

&

&c, quod magis urget, citiſſima ſanguinis miſſione ex pede, vel hæmorrhoidibus, vel aliis ex locis. Nihil enim citius criſpatum ſyſtema ſolidorum, atque vaſorum relaxat, mollit, lenitque, quam ſanguinis miſſio, ut peculiari hiſtoriola paulo infra confirmabimus. Sed, quod magis notandum, initio dolorum tanquam peſtis fugiendum eſt purgans remedium, fugiendi clyſteres, & uſus calidorum. Hæc omnia expertus loquor, eaque obſervatione magis didici, quam librorum lectione, quod ſequentibus hiſtoriolis patebit.

Elapſo anno MDCCIII adoleſcens ſanguineus, roſeis genis præditus in uſu calidorum potiſſimum ſpir. vini, chocolatæ, vini generoſi, dulcium cibariorum &c. intemperans, per plures dies doloribus circa umbilicum torqueri cæpit, ſpreto autem malo, repente ſupervenit horrenda Colica convulſiva, cum ventris tumore & dolore incredibili, ut ne induſium quidem ſuprà ventrem ſuſtinere poterat. Vi doloris vertigines, ſitis, ſyncopes leves, aliaque ſupra-recenſita ſupervenerunt, clyſteres non admittebat alvus, ſed rejiciebat, & fere animam agebat infelix ægrotus, unicus matris filius. In hoc rerum diſcrimine, ſtatim præſcripſi ſanguinis miſſionem ex pede & dolor tunc aliquantum ceſſit: fotus emollien-

lientes ex herbis mollientibus cum hydre-
læo coctis, ventri frequenter adhibebantur.
Oleum Amygd. Dulc. recens extractum ſi-
ne igne per os datum, victus tenuiſſimus,
ex juſculis nempe, amygdalis & ſeminibus
melonum contuſis, ſimul coctis, & percolatis.
gelatina Corn. Cervi valde ſuavis per inter-
valla data. Bis in die ingrediebatur ſemicu-
pium ex hydrelæo cum herbis mollientibus
cocto. Horum uſu remediorum, uſque ad
quintum diem, quo tempore fui veluti adſi-
dens ſpectator morbi, & Miniſter Naturæ, nil
novi ſupervenit, ſed omnia in ſtatu paulo
meliori. Nec purgantia, nec clyſteres uſque
ad ſextum diem præſcripti: tamen nulla ſpes
ſalutis affulgebat. Circa ſextum cum eſſet æ-
ger in ſemicupio, flatus, qui per inferiora nun-
quam apparuere, tunc primo auditi ſunt foris
erumpere cum levamine patientis. Ex no-
viter apparentibus flatibus didici criſpatu-
ram lethalem inteſtinorum miteſcere, mul-
ceri, & relaxari, & ſalutis ſpem promitte-
re, uti revera evenit, nam veſperi in ſemi-
cupio, & vehementiores flatus & primæ
ſtercorum cacationes apparuerunt: ſigna
evidentia lethalem viſcerum criſpationis no-
dum relaxari, elongari, mulceri. Clyſteres
die octava primo injecimus ex Ol. Amgyd.
Dulc. recenti, vitello ovi, & aqua hordei, qui
ingentem, ac horrende fætentem materiem
varii

varii coloris eduxerunt. Laxato itaque circa decimum, dictorum ope remediorum, solidorum viscerum, intestinorumque indignato, contracto, convulsoque; indicationes tunc omnes dirigebamus ad liquidum, putrem nempe viscerum cachochyliam, cujus causa & culpa enormiter, atque fataliter crispatum fuit solidum prædictarum partium, initioque morbi educi non poterat, non laxato prius mitigatoque solido indignato. Tunc igitur per clysteres frequentes, purgantia appropriata, apozemata solutivo-anodina, aquas thermales Villenses Luccenses, aliaque id generis, eductis ingenti copia pravis humoribus horrende fætentibus, optime convaluit optimus adolescens, qui decumbebat in posteriori Area Basilicæ S. Marci, qua tendimus in Capitolium.

Eodem crudeli morbo, iisdemque de causis laborantem illustrem in urbe Jurisperitum nuper feliciter curavi præfata nostra methodo: nempe sanguinis missione per hæmorrhoidas, semicupiis, aliisque remediis, & methodo supra recensita. Ætatis erat XL. annorum circiter, facie pallidus veluti aurigine jecinorosus, facile iracundus, studiis maxime deditus, & in omnibus sex rebus non naturalibus minime temperatus. Cum esset liberatus à fatali colica convulsiva,

eductaque fuit ingens pravorum, fætentiumque humorum copia, in dextro hypochondrio, ideſt in jecore tactu manifeſtatus eſt tumor, ſive jecinoris pleni, maleque affecti indicium: cui debellando malo hodie incumbimus.

Hiſce pariter diebus Virginem pulcherrimam XXIII. annorum ætatis, celeberrimi Pictoris octuagenarii noſtri amiciſſimi fauſtam felicemque filiam, cujus nomen reticeo, crudeli hoc malo repente affectam atque correptam eadem methodo ſanavi, ſive, quod eſt incredibile, ſola ſanguinis miſſione ex pede: nam quo tempore exibat ſanguis ex aperta vena, eodem prorſus tempore flatus infiniti emittebantur per alvum pedendo. Vomebat quoque & diarrhæa eo actu correpta fuit, vixque finito ſanguinis exitu, flatu, vomitu, & diarrhæa propter apertam venam ſupervenientibus, ſtatim liberata eſt à doloribus, & non multo poſt ab aliis accidentibus, corruptis humoribus ac fætentibus copioſe expurgatis. En quomodo ſanguinis miſſio, momento temporis laxat ſolvitque criſpatum, irritatum indignatumque ſyſtema ſolidorum, ve doloris vel inflammationis culpa. Sic ſæpe vidi nimium dolentes pleuritides, nulliſque remediis cedentem dolorem ſtatim ſolutum eſſe applicata dolenti lateri cucurbitula ſcarificata

pauco-

paucoque sanguine educto : quo facto & sputum, & sudores, & alia liquida in libertatem posita apparuere. Spongia aquâ calidâ madens & imbibita in pleuriticis, si pluries in die ante os detineatur, & aura calida inspiretur, fere pro secreto solvit dolorificam inflammatæ pleuræ, pulmonumque crispaturam. Ex his aliisque id generis exemplis prudens doctusque medicus facile dignoscet, quam magnum vitæ discrimen pendeat ab indignatis, crispatis, exsiccatis, contractisque solidis, ut in morbis citatis, in mola convulsiva, similibusque solidorum affectibus notavimus. Nec mirabitur quispiam, si multa tribuam ipse solidis, & magis quam alii omnes ante me fecerunt Medici. Nam quotidiana experientia & patiens, diligensque morborum notatio atque animadversio, ad id credendum me veluti impellunt, & cogunt. Non excludo tamen fluidorum potestatem, ut alias diximus, nam vita in utrorumque mixtione & æquilibrio posita est : & à præfatorum morborum curatione, quam utiles, veluti per analogismum, deduci poterunt indicationes curativæ ad alios morbos singulis in partibus curandos, atque tollendos.

Robur autem omne, vel majori ex parte in movenda animalis machina pendere magis

magis ab elatere, tono, & energia minimorum, quibus veluti multiplicatis vectibus carneis fibra quælibet, potissimum carnea, componitur, quam à somniata lucta liquidi nervei nitro-sulphurei, inter cætera experimenta nos anatomica monet observatio, facta in prægrandi, & maximæ molis pisce vulgo dicto *Requen*. Hic est incola maris Oceani præcipue ab Insulis Fortunatis ad lineam æquinoctialem & passim in toto Barbarico Oceano invenitur. Tantæ magnitudinis est, ut sæpe integra hominum devorata cadavera in ejus ventre reperiantur. Vires ac robur habet incredibile, maxime vero in cauda. Caro ejus durissima est, lignea ac insipida, ac præ duritie vix dentibus frangi, aut masticari potest. Sed, quod magis admirandum, quodque maxime facit ad rem nostram: necato animali, & cauda rescissa, nec non rescisso capite, corde, omnibusque visceribus, truncus cadaveris tam fortiter & tam vehementer per longum temporis intervallum agitatur, convellitur, concutiturque, ut tres vel robustissimi homines vix illum detinere queant. Vndenam, quæso, demortuo trunco tam grande robur sine liquidis, sine spiritibus, sineque visceribus, si fibris innatum elaterem & portentosam oscillationem denegaveris? Id nuper peculiari ad summum Ponti-

tificem epiſtola, typis hodie publicata, ſcripſit illuſtris Præſul Carolus Thomas Maillard de Tournon Patriarcha Antiochenus, Viſitator Apoſtolicus, cum facultate Legati à Latere ad regna Chinenſium & Indiæ Orientalis à Summo Pontifice miſſus. Scripſit autem è *Pondiſcerio* in tractu Coromandel Indiæ Orientalis die 6. Novembris MDCCIII. Româ vero Orientem verſus diſceſſerat die 4. Julii MDCCII per Hiſpaniam & Canarias Inſulas cum pluribus religioſis Presbyteris, vulgo dictis Miſſionariis; ad inveſtiganda ſingula, quæ de Catholicis circa Confutii cultum apud Sinas manentibus Romæ obmurmurabantur, quæque longas lites apud S. Sedem longo tempore pepererunt. In eadem epiſtola nuper, ut dicebam, typis data refertur adeſſe parvulos piſces in eodem mari, in quo vivit *Requen* piſcis, qui ad ſuperficiem maris turmatim volitant ut aves, ob idque à nautis piſces volantes appellantur. Refertur pariter homines longa navigatione reddi ſcorbuticos, illorumque ſcorbutum, irritis aliis remediis, ſtatim ſanari cum, relicto mari, ad terram veniunt terrenumque aerem reſpirant & ducunt.

Potentiſſimi fibrarum elateris, & innatæ energiæ in movendis animalium corporibus, domeſticum habemus exemplum Romæ hoc

Decem-

Decembris mense anni MDCCIV. in Juvene Anglo, cui nomen Richardus Goy ætatis annorum XXVIII. quique natus est in Insula Thanet in Comitatu Kent, non multis Londino milliariis, atque ob incredibiles, quas possidet, vires Samsonis Angli vulgo nomen obtinuit. Columnam marmoream duodecim palmorum longitudinis & diametri unius palmi cum semisse, fune circa lumbos bene complicato, elevat cum facilitate, sola vi lumborum. Duo equi, quibus ipse forti fune alligatur circa lumbos bene munito & intorto, licet fustibus percutiantur ut velociter currant, ipsum humi sedentem ne loco quidem dimovere valent. Tabulam sive scamnum ligneum, quindecim & amplius palmorum longitudinis dentibus fortiter prehendit & prehensum dentibus alte elevat, & tandem qua vult projicit. Plura hujus generis certe admiranda virium exempla nuper præbuit Romæ magna cum populi frequentia & admiratione; majori tamen cum utilitate sui, atque lucro non exiguo. Altus est corporis staturâ, quadratus ac veluti athleticus, flavis capillis, musculorum vero duritie, potissimum circa articulos, admirabili præditus: ita ut si quis eum contrectet prope articulationem femoris cum tibia in posteriori eorum parte, marmor aut ferrum con-

contrectare, non vero carnem videbitur. Hujusmodi vires à puero sibi sensim crescere animadvertit. Soror ejus, aliique consanguinei in ratione virium multa etiam efficiunt admiranda. Ex hac rara & incredibili fibrarum, potissimum circa genu, & in aliis quoque musculis duritie, facile concludo robur ejus ingens non tantum à liquidis nitro-sulphureis pendere, quantum ab innato fibrarum robore, crispatura, tensioneque elastica, quæ continuo athletices & exercitationis circa staticam usu multo fortior redditur atque potentior: cum de reliquis, quæ spectant ad victum sobrius sit, & in usu vini generosi moderatus, moderatus pariter in usu calidorum, à quibus vires in debilibus augeri observamus, aut credimus. Quod vero præ cæteris ad vinum pertinet, domi meæ mihi nuper narravit usu vini generosi, vel potius abusu debiliorem se sentire, quam cum eodem aut abstinet, aut utitur temperate. En quomodo ad præconceptam fibrarum intentionem, fortemque ac systalticam earum oscillationem singula motus phænomena debite accommodantur, ac diriguntur.

Pateat itaque, quod hactenus probavimus, summam esse solidorum potestatem in efficiendis, perpetuandisque motibus tum sanis, tum morbosis corporis animati: non

dene-

denegando tamen suam liquidis, quæ pariter magna est, & summum inter singula intercedit æquilibrium. Verum siquidem est solida varie contrahi, aut relaxari, prout liquidum, quod illis fluit ad contactum, fuerit acre, salinum, urens, vel contra oleosum, aqueum, mucilagineum &c. Nam quod piper, aromatica, salina, aut acria; vel contra oleum, aqua, lac &c. faciunt in fibris oris & gulæ, easdem crispando, aut laxando: idem efficiunt, atque perpetuant per universam vasorum, viscerum, partiumque longitudinem, per quas fluunt circulando, idque tamdiu præstant, donec talis ipsorum virtus coercita fuerit; vel in alienam mutata naturam per Medicamenta, quodque hæc in ore efficiunt, per universam quoque vasorum corporis propaginem, fibrarumque seriem efficiunt; ex quo de medicamentorum viribus, & utilitate plures quam utiles deduci possent conclusiones. Aeria, spirituosa, aromatica &c. fundunt & fermentant liquida; crispant vero, strangulantque solida: unde malorum origo quamplurium: in quorum curatione solidis æque, ac liquidis prospiciundum. Sic nuper muliercula ætatis annorum xxxv. calido prædita temperamento, ob nimiam humorum acrimoniam, in lepræ Græcorum speciem incidit, cum ingenti mensium suppressione per multum temporis inter-

tervallum: usu decoctionis sudoriferæ à Medico præscriptæ abiit in deterius: ulcera in pedibus cum febricula apparuere. Ipse consului ut unoquoque mane plures aquæ libras cum syr. viol. hauriret, & duceret per urinas, interjectis per intervalla purgantibus syrupis. Horum usu remediorum, victusque humectantis & dulcificantis ope, duorum mensium spatio perfecte convaluit, curationeque finita apparuere menstrua magna in copia laxatis usu aqueorum solidis, quæ ante potenter crispabantur ab acrimonia salina liquidorum vitalium, & dicta de crispatura menstruorum fluxum impediebant: quod animadvertant ii, qui singulas menstruorum suppressiones Myrrhatis, acribus, salinis, acutisque aperire contendunt: nullo facto examine temperamenti, ætatis, corporis habitus, toni fibrarum, morborum animi, similiumque, quæ ad medendum bene, scitu credimus necessaria: quæque menstrua aperire volunt Medici per indebita remedia, supprimunt magis, coarctantque, atque in scirrhos cancrosque uteri & mille ejusdem mala præcipitant infelices mulierculas. Habitat hæc muliercula apud novam columnam Consecrationis Antonini Pii patris anno MDCCIII. detectam in Campo Martio ad latus magnæ Curiæ Montis Citatorii, ut supra disputavimus.

Ex quibus clare deducitur suam etiam

inesse fluidis potestatem in lædendo, quod certe nunquam negavimus. Sed Medicos monebamus, ut in curatione morborum ad solida quoque respiciant, quibus in offendendo maxima vis inest & energia: eoque magis quod fluida morbosa facile corrigi poterunt per remedia intus data, contra vero solida, vel vi morbi, vel ætatis, aut temperamenti aliisque de causis affecta, exsiccataque difficilius restituuntur. De qua solidorum natura & usu in vitá animalium perpetuanda, ut certiores reddamur, observanda quotidie est ægrorum omnium varia cutis, totiusque corporis habitus ad duritiem, aut mollitiem propensio, & inde variæ deduci conclusiones possunt ad rite applicanda remedia, morbosque curandos: & ita procedendo per varias hominum ætates, ætatum singularum cutim, corporisque habitum adnotare decet: Ita nuper observabam cutim senis xcv. annorum ætatis. Habebat in facie rugas morbidas, æquales, non multo elevatas, & quodam veluti oleo leniter per totam faciem oblinitas: color in genis erat tenuiter roseus: odor oris non fætens, sed suavis, color palati rubeus valde, ac veluti scarlatinus. An in omnibus longævis talis status cutis reperiatur observatione continua est addiscendum. De his vero pene divine differentem, ac de stricto & laxo solidorum disputantem, unum inter omnes antepono

pono Cælium Aurelianum Siccensem Africanum vetustissimum Methodicum, quem semper præ manibus habere debent Medici, cum diagnosim historiamque morborum, atque per strictum & laxum curationem admirabiliter tractet, utiliterque. Hæc autem solidorum supra fluida vis, atque energia ex doctrina virium percussionis evidenter deducitur atque probatur, ut libri Borelli de vi percussionis aperte manifestant. Certe enim nisi moveatur cor, pulsare non poterunt arteriæ, etiamsi in iis contineatur sanguis. Cor vero pulsat, quamvis in ejus ventriculis sanguis non adsit, ut in vivisectionibus aperte demonstratur. Primas itaque obtinere videtur solidum supra fluidum, quam contra. Sed de his plura alias animadvertimus.

CAPUT III.

In quo plura examinantur, quæ pertinent ad Vegetationem lapidum: & Analogismum Circulationis maris per viscera terræ ad Circulationem sanguinis per viscera microcosmi.

In opusculo de vegetatione lapidum, quem typis dedimus, ratione & experimentis probavimus duo esse principia, quæ ad generationem lapidum concurrunt, par-

 tem

tem nempe aqueo-terream unam, alteram vero ſalinam. Aqueo-terrea, vel aquea ſimplex eſt principium conſtitutivum, ſive materiale, ſalina vero coagulans & duritiem inducens: quod præ cæteris in lapidibus, & albis marmoribus evidenter obſervamus. Marmora vero variorum colorum licet principium materiale aquam agnoſcant, ut albi lapides, colorem tamen acquirunt à ſulphure metallico diverſi generis mineralium, aut ſubterranei, vel ſubmarini boli; duritiem vero à peculiari bitumine congelante, & durefaciente adinſtar Ichthyocollæ, ut ibidem fuſe demonſtravimus. Noſtram hanc hypotheſin firmabat obſervatio multigena à nobis aliiſque facta Auctoribus circa lapides, quos fere omnes in matricibus ſuis & prima ipſorum origine molles eſſe infallibili experimento evincitur. Atque in hujus rei confirmationem plures in ea tractatione obſervationes congeſſimus & plura quoque experimenta, quibus ſequentia nunc adjungimus, quæ ad hanc uſque diem nobis contigit inveſtigare, ac perficere.

Et primo quidem omnia marmora, & lapides dum eruuntur molliora ſunt in ſua matrice, quam progreſſu temporis à matrice reſciſſa & in uſum adhibita: excepto lapide Porphyrite, qui ejuſdem duritiei eſt non ſolum cum matrici adhæret, verum etiam cum ab ea reſciſſus eſt. Secundo ex ob-

observatione Lapicidarum in lapicidinis Tyburtinis albi lapidis Tyburtini constat, quod si hujusmodi lapis eruatur ad radices montis in plano horizontali vicinorum camporum xx. aut xxx. palmis sub terra esse admodum mollem ac friabilem, & si paulo profundius excavando pergas, aquam sensim erumpere, ac transudare videbis, & majorem semper in inferioribus esse lapidum mollitiem. Si vero lapides fodias, sive novam caveam incipias circa montis medietatem, vel summitatem versus, profundius excavare poteris lapidum copiam, eosque duriores, nec erumpentes aquas tam facile invenies, nisi cum fodiendo descendas ad profunditatem xxx. palmorum circiter infra planum horizontale campi ad radices montis positi. Hoc idem Tyburtinum marmor molle fuisse in primæva sui origine manifeste deprehendimus anno MDCCIII. in ingenti marmore, ex quo facta est statua sancti Episcopi. In superiori parte dictæ statuæ conclusa & ingenita inventa sunt quatuor magna ferri frusta ponderis sex librarum circiter, quibus veteres Lapicidæ ad fodiendos lapides utebantur: cumque in lapicidina remanserint, crescente sensim ac vegetante lapide circumcirca, in eo conclusa fuere: binaque dicti ferri frusta apud nos conservamus. Dicto anno MDCCIII. statuæ omnes marmoreæ supra reliquas porticus

areæ S. Petri Basilicæ jussu summi Pontificis completæ sunt, aliisque adjunctæ, quæ ab Alexandro VII. in area maxima dicti templi supra peramplas columnarum, magnificasque porticus ab eo extructas fuere collocatæ. Hæc vero frusta ferri inventa sunt in statua S. Episcopi ex parte dextra cum Basilicam ascendimus, & ab amico Sculptore mihi communicata.

In provincia Umbriæ ditionis Ecclesiasticæ celebris est aqua Nuceria ita dicta, quod non longe ab urbe Nuceria nobili fluviolo excurrit. Aqua est magnarum virium in morbis curandis, & humoribus acribus ad dulcedinem reducendis. Fundus aquæ albo bolo, sive candida terra constat; ex qua peculiari artificio elicitur verum argentum, sed magna cum impensa, ut fide digni sacerdotes, & oculati testes mihi narrarunt. Eam igitur aquam per argenti mineras excurrere probabile est; hinc eximia sua virtus. A mineralibus itaque imprimi posse matricibus lapidum radios suorum entium, qui postea in lapidibus vigeant, & sese manifestent, ex hoc & aliis id generis experimentis manifesto demonstratur.

A mercatoribus, qui per Indiam peregrinati sunt, audivi terram in qua vegetant adamantes septem annorum spatio quietam relinqui, quibus elapsis adamantes jam productos denuo effodiunt.

Ala-

Alabaſtrum Cotogninum vulgo *della Majella* in Regno Neapolitano Samnium verſus, recens effoſſum ſi percutiatur fortiter, picis odore nares ferit, ex quo confirmatur noſtra opinio alba marmora & lapides à principio ſalino indurari, & concreſcere, marmora vero variorum colorum à bitumineo adinſtar ichthyocollæ.

A matricibus lapidum vulgarium, veluti per analogiſmum argumentari poteris ad lapides humanos, qui etiam in ſua primæva origine molles ſunt ac adinſtar cæpæ foliati. Ac præter ea quæ attulimus in citato tractatu, nuper relatum eſt ſecto lapide veſicæ in matrona Fanenſi in medio lapidis inventum eſſe ferream acum, quam tribus ante annis deglutierat. Qua vero via, quove artificio acus deglutita à ſtomacho ad veſicam permearit, ſpeculentur viri in re medica eruditi. Probabile eſt acum fuiſſe veluti primum ſtratum, ac veluti centrum, cui primum hærere cæperunt prima lapidis ſtamina, noviſque advenientibus aucta in lapidem ſenſim abiere. In liene viri religioſi ex familia Franciſcana Venetiis inventus eſt nuper oſſiculus ſpongioſus ponderis undecim drachmarum; qui re vera nil aliud eſt, quam mollis portio membranea lienis ob ſalium adventum, & criſtallizationem in oſſeam ſive lapideam duritiem commutata.

Ex his & plurimis aliis id generis experimentis quæ adduci possent, concluditur lapidum materiem mollem ante fuisse, potissimum in matricibus suis, deinde sensim accessione salis, vel bituminosæ ichthiocollæ indurescere, adeoque lapides matricibus suis hærentes vegetare, nutriri & crescere. Ad quod obeundum muneris circulationem aquarum maris per viscera telluris ibidem designavimus & argumentis probavimus. Concha maxima telluris, qua universa maris aqua continetur infinita non est, sed limitibus conclusa suis. Unde cum tot perampla flumina multis abhinc millenis annis in illam ingrediantur, nec redundat; necessario deducitur marinam aquam per viscera telluris circulare. Ad circulandum autem cogit ipsam pondus proprium, & aquarum advenientium, pressioque continua superiorum in inferiores. 2. pondus salis ingeniti. 3. pondus aeris superincumbentis. quarto demum pressio globi Lunaris qui terraquæ concentricus est. Harum omnium pressionum de causa aquæ maris inferiores coguntur superare resistentiam pororum telluris, sicque per viscera terrarum filtrari, donec deposito sale, ubi debent ipsum deponere, ipsæ tandem in formam aquæ dulcis ad planum horizontale telluris ascendant, & in fluminum, rivulorumque formam in mare denuo decurrant.

Sed ut hujusmodi circuitus aquarum per viscera terræ, atque ascensus ad planum horizontale ejusdem, imo supra planum ipsum facile concipiatur; sciendum est pondus aquæ dulcis ad aquam maris salsam, esse ut 8. ad 9. vel, ut alii volunt, ut 50 ad 51. atque adeo aquam dulcem esse salsa leviorem. Quod ex observatione doctissimi Cavalerii certo determinatur. Etenim si in fistulam vitream duorum crurum aquam dulcem injicias primo, & mox aquam salsam, dulcis ascendet sensim ad superiora; aqua vero salsa cum est ad libellam in altero crure, aqua salsa respectu dulcis se detinet infra libellam ejusdem. Quod cum verum sit, aqua maris inferior pressa à superiori penetrat, dictis de causis, viscera terræ, atque perenni per eam filtratione nutritionem impertitur, vegetationem, atque incrementum gemmis, lapidibus, mineralibus, aliisque subterraneis. Quæ vero ab hisce muneribus & usibus superflua est aqua maris, deposito sale in inferioribus ac lateralibus, sensim per venas & intercapedines lapidum, terrarumque ascendit ad planum horizontale telluris, & ad libellam maris, sicque in formam fluminum, fontium, aut rivulorum jugiter ac perenniter in mare recirculat, ut denuo filtretur, portio vero ratione peculiaris impetus subterranei, & constrictionis pororum lapidum terrarumque, per quas

ſubit, aſcendit ſupra libellam maris per milliaris ſpatium ad colles & montes, datque originem fontibus vivis in montium ſummitatibus: idque ratione proportionis aquæ dulcis ad ſalſam modo ſupradicto. Atque adeo, veluti per compendium, dico aquam maris deſcendere per viſcera telluris, quam friabilem & arenoſam ſuppono, filtrando autem ſe per eam incidit in marmoream duritiem lapideamque ſubterraneam terrarum, quam cum facile pervadere nequeat, nec per lineam perpendicularem deſcendere, cumque continuo preſſa ſit à ſuperioribus perenniterque advenientibus aquis, angulum efformat, percurritque per lineam parallellam ad Horizontem, uſque quo exeat à perpendiculo totius aquæ maris, veniatque ſub plano telluris detectæ ab aquis: ſicque percurrendo ſenſim elevatur quouſque perveniat ad lineam horizontalem, quæ tranſit per ſuperficiem aquæ maris. Et quando ſalſa eſſet talis aqua, uti illa maris, cum pervenit ad lineam horizontalem prædictam inibi quieſceret nec altius attolleretur, quia ad libellam maris perducta jam eſt. Salſa tamen non eſt, quia ſalinam partem in terræ viſceribus depoſuit, proindeque levior reddita ibidem non quieſcit, ſed altius progrediendo, ac ſuperando lapidum montiumque venas, ac interſtitia, tandem aſcendit ſupra maris libellam per milliare & ultra,

tra, atque ſic ſub rivulorum figura deſcendendo in mare, circulum perpetuat.

En quomodo fere ad evidentiam mathematicam circulus aquarum maris per viſcera terræ comprobatur. Et quadam veluti mechanice non impropria, nec ſpernenda varii motus maris, variis motibus ſanguinis in corpore animato reſpondent. Quatuor in mari motus obſervant auctores. Primus eſt ab oriente in occidentem, ſecundus à ſeptentrione in meridiem, tertius fluxus ac refluxus communis omni mari, ultimus filtrationis per terræ viſcera modo ſupradicto, ad circulationem aquarum perpetuandam. Sic quodammodo in ſanguine quadruplex hic motus obſervatur. Primus ab oriente cordis in occidentem partium inferiorum, ad quas, præter motum impreſſum, currit motu innato gravitatis; ſecundus à ſeptentrionalibus brachiorum & lateralibus pectoris partibus ad meridiem cordis motu quaſi horizontali; tertius fluxus ac refluxus communis omni ſanguini ſupra & infra, & ad quoſcumque partes progredienti; ultimus filtrationis per viſcera & variarum filtra glandularum, ut poſt filtrationem abſoluta humorum depuratione, nutritioneque partium, ſanguis denuo ad cor circulando veniat, unde primi motus habuit originem. Qui motus ſinguli ſanguinis ſingulis maris motibus ſupradictis quadam peculiari mecha-

chanice, analogice licet remote, respondent. Sicque in perenni motu positus sanguis vitæ, motusque munia perpetuat, & à qualibet putrefactione, quam stagnando acquireret, immunis evadit.

Nec solum analogismus evidens est inter cursus varios liquidorum microcosmi, & mundi magni, verum etiam in variis liquidorum productionibus novis, fermentationibus, meteororum phasibus, mixtionibus infinitis salium, sulphurum, terrarum, aquarum, spirituumque. Solis enim calore variæ nascuntur fermentationes in terris, & aere, & inde variæ ac perennes generationes, corruptionesque. In subterraneis quoque vi caloris centralis variæ pariter subterraneorum generationes, ac dissolutiones; & inde variæ terrarum facies tam in centro, quam in superficie fiunt, & usque ad orbis terrarum durationem succedent: quod in Theoria sacra telluris demonstravit Cl. Burnetius, sed multo ante ipsum Franciscus Patritius admirabilis ac portentosi vir ingenii in aureis suis operibus. Natus est Clissæ in Dalmatia hic Doctissimus Vir, floruitque tempore Clementis VIII. Pont. Max. in hoc Archilycæo publicus Professor Philosophiæ.

Atque sic variarum fermentationum gratia in terræ visceribus, ac in ejusdem superficie, variæ nascuntur productiones rerum,

rum, ac metamorphoſes tam in animalium, quam in vegetabilium, ac mineralium genere. Et pro varia vaporum exhalatione à terræ ſuperficie, variæ oriuntur in nobis quoad ſalutem & morbos mutationes; & variæ quoque in meteorologicis in aere. Et quoad mutationes præ cæteris attinet, notabilis eſt illa quæ noſtris temporibus in plurimis Italiæ locis regnat ac viget: id eſt prava aeris conſtitutio menſibus æſtivis, propter quam morbi, febreſque malignæ & graves vulgo ex aeris mutatione dictæ naſcuntur; idque potiſſimum in Urbe, in Latio, finitimiſque eidem locis, Neapoli & proxima Campania, in Apulia, aliiſque nonnullis Italiæ: in quibus ſi quis æſtivo tempore incaute pernoctaverit, geratque pravum humorum apparatum in viſceribus, maligna febre ex aeris mutatione corripitur, quæ tum invadendi modo, tum curationis methodo ab aliis malignis maxime differt. Cauſam hujus pravæ conſtitutionis aeris, temporibus priſcis ignotæ & inauditæ, tribuunt multi pravæ ac peculiari aeris diatheſi. Ipſe tamen crediderim pendere ipſam à putridis, malignis, corruptiſque vaporibus à lino & cannabe exhalantibus, cum eo tempore aqua macerantur in magnis terræ foveis ut ad maturationem, perfectionemque redigantur. Peſtiferi enim ſunt tales corrupti maceratione lini exhalantes vapores,

pores & vi caloris solis in aera tracti. Cujus veritatis domestica exempla habentur plurimis in urbibus; in quibus cum linariæ caveæ remotis ex locis in suburbia ductæ essent, morbi statim ex aeris mutatione nati sunt: quod in urbe Hispaniæ nuper evenisse narravit doctissimus Præsul, qui nuper ex Hispania Romam venit; idemque etiam Puteoli eadem de causa accidisse. Cum vero antiquitus ex lino telæ & linteamina non texerentur in usum domesticum, neque etiam linum macerabatur: ac proinde nec pravi ac pestiferi vapores aera inficiebant, qui malignos parerent morbos nobis familiares his temporibus, ob lini usum, macerationemque in aquis supradictam. Sed cur in Italia tantum & in nonnullis solummodo Italiæ locis, non vero in transalpinis talis mutatio aeris æstate observetur, licet ubique gentium linum maceretur, & in usum civilem ducatur? Crediderim pendere id à majori, vel minori climatis caliditate, aut frigiditate. Nam sicuti hyeme in suspectis Italiæ locis nullus est metus febrium ex mutatione aeris, quia frigus depressos tenet, coercitos, enervatosque vapores maleficos; ita in septentrionalibus ob dictam causam minor est eorum activitas, quia majus ibidem frigus, quam in Italia, propter quod deprimuntur, ne lædant. Apud nos vero vi ardentis caloris solis ad extremum activita-

tis gradum exaltati vapores in veneniferam degenerant naturam: ſicuti tarantulæ in Apulia æſtate tantum modo veneniferæ ſunt ob eandem rationem. Et hæc ſane magna eſt Romæ infelicitas, ut ardente Syrio metu febrium ex aeris mutatione, veluti compedibus ligati detineamur in urbe, nec in ſuburbanis villis poſſimus ruſticare: quia ex villa in qua quis pernoctaverit, ſi urbem paulo poſt regrediatur, facile corripietur maligno morbo ex aeris mutatione. Et impoſſibile in Latio eſt æſtatis tempore neceſſarium fatigatis mentibus levamen ruſticationis uſu procurare: quod ad longe atque ſalubriter vivendum occupatis hominibus eſt tantopere neceſſarium. In eadem namque intentione nunquam retinenda mens eſt; ſed, ut docet Seneca, ſæpe ad jocos & hilaritatem revocanda. Et revera mihi optime arridet, quod de Scævola narrat Valerius Maximus. *L. Mutius Scævola Augur, ut in rebus ſeriis Scævolam, ita in ſcurrilibus hominem agebat, quem rerum natura continui laboris patientem eſſe non ſinit.*

Atque hæc ſunt, *Hottone* amiciſſime, quæ mihi diſſerenda tecum erant de variis naturæ effectibus, quos obſervare potui in Urbe ab anno MDCCIII ad præſentes III Idus Martias: Tibique denuo repetam magnam æſtimationem, quam ſapientiſſimus noſter Cardinalis Noriſius de tuis in re litteraria me-

ritis semper habebat. Reliquum est, ut me amare pergas, librosque nostros de *Morborum Successionibus*, maximo sane labore & observandi patientia ad finem fere perductos, quamprimum expecta. Vale.

Romæ III *Idus Martias* 1705.

Post conscriptam hanc dissertationem, quæ Authoris nona est ordine, Columna Antonini Pii jussu summi Pontificis evulsa est suo loco & in vicinum forum Curiæ Montis Citatorii delata, ut splendidiori loco erigatur quam primum. Id autem factum die Veneris XXV *Septembris anni* CIↃ IↃ CCV.